

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΛΣΤ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19 — ΤΗΛ. 27.689 | 1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1959 | ΑΡΙΘ. 21

ΕΥΟΙΩΝΟΙ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

Ὁρθῶς ἐλέχθη, ὅτι ἡ ἀναζήτησις τῆς ἀληθείας φέρει πάντοτε ἐν ἑαυτῇ καὶ τὴν ἀμοιβὴν τῆς. Τοῦτο, διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν, πιστοποιεῖται καὶ ἀπὸ τὸ γεγονός,—τὸ ὁποῖον παρῆλθεν ἀπαρατήρητον, ἐνῶ ὑπῆρξε σημαντικώτατον—, ὅτι ὁ Ρῶσος ἡγέτης Χρουστσώφ, κατὰ τὸ πρόσφατον εἰς τὴν Ἀμερικὴν ταξιδιὸν του, ὠμίλησεν περὶ Θεοῦ καὶ περὶ τῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους εὐεργεσιῶν του. Καὶ ὡς ἀνηγγέλη, εὐρεθεὶς εἰς Αἰόβαν πρὸ μιᾶς ἐκπληκτικῆς γεωργικῆς δημιουργίας καὶ παραγωγῆς, ἐπληρώθη ἀπὸ θάμβος· καὶ ἀπέδωκε ταύτην εἰς τὸν Θεόν, τὸν ὁποῖον εἰς τὴν ἀχανῆ του χώραν ἀγωνίζονται ματαίως νὰ «ἐκκαθαρίσουν».

*

«Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω, εἶπεν, ὅτι εἶσθε εὐφυνῆς λαός. Ἀλλ' ὁ Θεὸς σᾶς ἐβοήθησε πολὺ. Σᾶς ἔδωκε γόνιμον γῆν. Ἐν τούτοις, δὲν πρέπει νὰ πιστεύετε, ὅτι ὁ Θεὸς βοήθει μόνον Σᾶς. Βοήθει ἐπίσης καὶ ἡμᾶς».

Εἰς τὰς ὅλως ἀθρομήτους ἐπίσης ἀπαντήσεις, τὰς ὁποίας ἔδωκε πρὸς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτόν, κατὰ τὸ γεῦμα, πὸν παρετέθη πρὸς τιμὴν του εἰς ἅγιον Φραγκίσκον, ἐχρησιμοποίησεν, ὅπως ἀνεγράφη εἰς τὰς ἐφημερίδας, ὀλοκλήρους περικοπὰς καὶ ἐδάφια τῆς ἀγίας Γραφῆς.

*

Ἐκπληκτικὰ εἶναι ὄντως τὰ πορίσματα τῶν ἐπιστημονικῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν Ρωσίαν. Οἱ ἐπιστήμονές τῆς, θητεύοντες εἰς τὴν διαπίστωσιν, ὅτι ἡ γνῶσις ἀποτελεῖ δύναμιν, ἐπεδόθησαν μὲ φανατισμὸν εἰς ἀναζητήσεις· καὶ ὡς πρὸς αὐτοσκοπὸν, καὶ ἀποβλέποντες εἰς τὴν ἀνοδὸν τῆς ὑλικῆς εὐημερίας, ἀντι-

φιλοτιμούμενοι εἰς τοῦτο πρὸς τοὺς Ἀμερικανούς ἐπιστήμονας.

Καὶ ἐνῶ ἀποκλείεται καὶ ἀποκρούεται ὑπὸ τοῦ κομμουνισμοῦ τὸ θεῖον νόημα καὶ ἡ ἀλήθεια τῆς πνευματικῆς ζωῆς, καὶ διασαλπίζεται ὁ κόσμος μας αὐτὸς ὡς τὸ ἀποκλειστικὸν στάδιον τῆς δραστηριότητος τοῦ ἀνθρώπου· καὶ ἐνῶ εἰς τὰ Πανεπιστήμιά τους, ὅπως εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον μας ἀνηγγείλαμεν, ἰδρύνονται ἔδραι ἀθεΐσμου, ὁ ἡγέτης των ἐνεφανίσθη πιστεύων εἰς τὴν Πρὸνοίαν τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ Κόσμου.

*

Καὶ ὅμως ὁ Χρουστσώφ εἶναι ἀναμφισβητήτως ἄθεος. Διότι εἶναι ἀκραφνῆς κομμουνιστής. Καὶ ὡς τοιοῦτος, κατέχεται ἀπὸ βιοθεωρίαν ἀδιαλλάκτως ὑλιστικῆν. Διὰ τὸν κομμουνισμὸν δέ, ὡς γνωστὸν, δὲν ὑφίσταται θεῖον σχέδιον, ὡς τοῦτο ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Ἐδαγγελίου. Ὡς ἀγὼν δηλαδὴ συνεχῆς διὰ τὴν πνευματοποίησην τῆς ζωῆς· καὶ ὡς συνεργασία Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, διὰ τὴν πραγματοποίησην τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον. Ἀντὶ τοῦ πυρός, πὸν ἔφευρον ἐκ τοῦ Οὐρανοῦ ὁ Χριστὸς εἰς τὸν κόσμον διὰ τὴν ἀνακαίνισιν καὶ τὴν ἀναγέννησίν του, καὶ τὸ ὁποῖον ἀπορρίπτει, ὁ κομμουνισμὸς αὐτοκηρύττεται ὡς ἡ μόνη ὁδὸς πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν. Τὴν ὁποίαν καὶ τοποθετεῖ, ὄχι εἰς τὸν ἐσωτερικὸν καὶ τὸν πνευματικὸν ἀνθρώπου, ἀλλ' εἰς τὸν ἐξωτερικὸν τοιοῦτον καὶ ἐντὸς τοῦ κοινωνικοῦ κόσμου, ἐκλαμβάνων αὐτόν ὡς οἰκονομικὴν ἀπλῶς μονάδα καὶ ὡς ὄργανον τῆς κοινωνικῆς λειτουργίας.

*

Πῶς λοιπὸν ὠμίλησεν ὁ Χρουστσώφ περὶ Θεοῦ; Ὡ! ἄκων ἀσφαλῶς. Καὶ διότι,

ΕΚ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ

Ε'.

Αἱ Σύνοδοι τῆς Ἐκκλησίας καὶ αἱ σχέσεις αὐτῆς πρὸς τὴν Πολιτείαν.

Συμπληροῦντες τὴν ἐξέτασιν τῆς Ἐκκλησιολογίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ διαπιστοῦμεν, ὅτι οὗτος ἀνεγνώριζε τὸν συνοδικὸν θεσμόν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅστις κατὰ τοὺς αἰῶνας τῆς ἀκμῆς τῆς Ἐκκλησίας καὶ μετ' αὐτοὺς ἀπέδωκεν ἀγλαοὺς καρπούς εἰς αὐτήν. Μετὰ πάντων τῶν Ὀρθοδόξων ἐθεώρει καὶ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὡς ὑπερτάτην τῆς Ἐκκλησίας ἀρχὴν τὴν Οἰκουμενικὴν Σύνοδον πάντων τῶν ἐχόντων ἐπισκοπὰς ἐπισκόπων, ὑπ' αὐτήν δὲ τὰς Τοπικὰς Συνόδους τῶν ἐπὶ μέρους Ἐκκλησιῶν.

Ἄλλ' εἶναι γνωστόν, ὅτι ὁ θεολόγος οὗτος ἐπίσκοπος, λαβὼν μέρος εἰς πλείονας τοπικὰς συνόδους τῶν χρόνων ἐκείνων καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικὴν Σύνοδον τοῦ 381, ἐν οἷς ἐγένετο στόχος ἐπιθέσεων, λόγῳ ποικίλων ἀντιθέσεων καὶ διαφοριῶν καὶ φθόνου καὶ ἄλλων αἰτιῶν, κεκμηκῶς δὲ (καὶ λόγῳ καὶ φθόνῳ μαχόμενος, καὶ πολεμίοις καὶ ἡμετέροις)¹, ἐξήνεγκε δυσμενῆ περὶ τῶν Συνόδων ἐν γένει κρί-

1) Δόγ. 42, 20. Migne P.G. 36, 481.

πρὸς στιγμὴν, διέλαμψεν ἐμπρὸς εἰς τὰ ὄμματά του ἐκτυφλωτικὸν τὸ φῶς τῆς μυστηριώδους θείας ἀληθείας. Εἰς τὰ βάθη τῆς συνειδήσεως τοῦ Ρώσου ἠγέτον, συσσωρευμένα ἀπὸ μακρῶν αἰώνων, ζοῦν τὴν μυστικὴν τῶν ζωῶν ὅλα τὰ Χριστιανικὰ βιώματα, τὰ ὁποῖα μετέδωκε εἰς τὴν μυστικοπαθῆ Ρωσικὴν ψυχὴν τὸ Ἑλληνικὸν Βυζάντιον. Καὶ ὅσονδὴποτε νὰ μετήλλαξε καὶ νὰ ἐτροποποιήθη, ὑπὸ τὴν νέαν του πίστιν, ἢ σύστασις τῆς ψυχῆς του, ἢ συγκίνησις, τὴν ὁποῖαν διήγειρεν ἐν αὐτῇ τὸ τρισευλόγητον θέαμα τῆς «εὐφορίας τῶν καρπῶν τῆς γῆς», ὑπὲρ τῆς ὁποίας, ἔφηβος ἀκόμη, ἤκουε νὰ εὐχεται ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἔφερεν εἰς τὰ χεῖλη του, αὐτομάτως καὶ ἀθελήτως, τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ ὁποίου καὶ ἀπέδωκε τὴν εὐτυχίαν ἐκείνην, ἀλλὰ καὶ τὴν προκοπὴν τῆς χώρας του.

* Ἰλγγιώδεις ἀληθῶς εἶναι αἱ πρόοδοι, τὰς ὁποίας, εἰς τὸν τομέα τῆς Τεχνικῆς, ἐπετέλεσε καὶ πραγματοποιεῖ καθημερινῶς ἡ Ρωσία. Καὶ ἰδοὺ ὅτι τὴν ᾠδήγησαν, καὶ τὴν ὀδηγοῦν, ὅπως ἀναγνώσκομεν, εἰς περιόδον ὑφέσεως, καὶ εἰς τὸν μετριασμόν τῆς

σιν. Οὕτως οὐχὶ εὐμενῶς ἐκφράζεται περὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν λαβόντων μέρος εἰς τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον², ἐννοεῖται περὶ τῶν εὐαρίθμων ταραξιῶν μεταξύ τούτων, ἐνῶ ἀντιθέτως διέπρεπον μεταξύ αὐτῶν σοφοὶ καὶ ἅγιοι Πατέρες, οἷον αὐτὸς ὁ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων, ὁ Νεκτάριος Κωνσταντινουπόλεως, ὁ Τιμόθεος Ἀλεξανδρείας, ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ὁ Ἀμφιλόχιος Ἰκονίου, ὁ Διόδωρος Ταρσοῦ, ὁ Μελέτιος Ἀντιοχείας, ὁ Πέτρος Σεβαστείας, ὁ Ἀ(σ)χόλιος Θεσσαλονίκης, ὁ Πελάγιος Λαοδικείας, ὁ Εὐλόγιος Ἐδέσσης, ὁ Ἑλλάδιος Καισαρείας καὶ ἄλλοι³. Κατηγορηματικώτερον δὲ ἐκφράζεται κατὰ τῶν συνόδων Προκοπίῳ ἐπιστέλλων: «Ἐγὼ μὲν οὕτως, εἰ δεῖ τάληθῶς γράφειν, ὥστε πάντα σύλλογον φεύγειν ἐπισκόπων, ὅτι μηδεμίαν συνόδου τέλος εἶδον χρηστὸν, μηδὲ λύσιν κακῶν μᾶλλον ἐσχηκυῖαν ἢ προσθήκην. Ἄει γὰρ φιλονεικίαι καὶ φιλαρχίαι καὶ τοῦ λόγου κρείττονες, ἢ θάττον ἂν τις ἐγκλη-

2) Ἔπη ΙΑ', περὶ τὸν ἑαυτοῦ βίον, στίχ. 1546 ἐξ., Migne P.G. 37, 1136 ἐξ.

3) Βλέπ. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τ. Α', Ἀθῆναι 1952, σ. 129 ἐξ.

ἀδιαλλαξίας τῆς. Ὅλοὲν καὶ περισσώτερον ὑποχωροῦν ἐκεῖο ἕξαλλοι δραματισμοὶ τῆς κοσμοκρατορίας, καὶ ὀλιγοστεύουν οἱ ἀνυπόμονοι ἔρασταὶ τῆς βίας. Καὶ καθίσταται ὀσημέραι βεβαιότερον, ὅτι μόνον ἂν καταληφθῇ ἡ κομμουνιστικὴ ἠγεσία ἀπὸ μηδενιστικὸν ἴλιγγον, θὰ ὀδηγηθῇ ὁ κόσμος εἰς νέαν καταστροφικὴν σύρραξιν.

* Ὅσον ὁ ἄνθρωπος θὰ προχωρῇ εἰς τὴν καθυπόταξιν τῶν δυνάμεων τῆς Φύσεως, τόσον ὀχι μόνον θὰ κερδίξῃ πληρεστέραν τὴν ὕλικὴν του εὐδαιμονίαν· ἀλλὰ καὶ θὰ προσεγγίξῃ τὸ ἀνέφικτον μέχρι τοῦδε ὄνειρον, τῆς ἀπολυτρώσεώς του ἀπὸ τὸν φόβον. Τὸν οἰασδήποτε μορφῆς καὶ φύσεως φόβον. Ἡ ἐπιστήμη «βαθείως μελετωμένη θὰ τὸν ὀδηγήσῃ πρὸς τὸν Θεόν», ὅπως εἶπεν ὁ Βάκων. Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸν ἄνθρωπον, ὡς τὴν ἀνωτάτην ἀξίαν τοῦ κόσμου, «ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε». Καὶ τὸ κήρυγμα τῆς Εὐαγγελικῆς ὑμνωδίας «ἐπὶ γῆς εἰρήνη», ὑπὲρ τῆς ὁποίας εὐχεται συνεχῶς ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία, θὰ γίνεται ὀσημέραι πραγματικότης.

ΘΕΟΔ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

θείη κακίαν ἐτέροις δικάζων ἢ τὴν ἐκείνων λύσειε»⁴. Καὶ Σατουρνίνω δὲ ἐπιστέλλων ἔγραφε: «Πάλιν σύνοδος ἐπισκόπων, καὶ δέος πάλιν μὴ καὶ νῦν αἰσχυνθῶμεν, πικρὸν καὶ ταύτης λαβούσης τέλος, ὡσπερ τῆς πρότερον»⁵. Ὁμοίως καὶ Βίκτωρι: «Ἐπειδὴ δὲ πάλιν σύνοδος, ἀγὼν πάλιν, καὶ τοῦτο ἐν μέσοις ἐχθροῖς πάντα τηροῦσιν ἐπιμελῶς τὰ ἡμέτερα, δὸς χεῖρα τῇ κοινῇ καταστάσει, ὡς μέρος ὄν τῆς Ἐκκλησίας οὐ τὸ φαυλότατον, καὶ μὴ περιττῆς πάντα καταναλωθῆναι τῷ ἐμπρησμῷ, τῷ νῦν περιέχοντι τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἂν δυναθῆς τῶν σβεσθησάντων ὀργάνων, τοῦτο προσένεγκε καὶ τοῖς ἄλλοις διακελεύου»⁶. Ἀκόμη καὶ τὸν «στρατηλάτην» Μοδάριον παρεκάλει, «ὡσπερ τὸν ἔξωθεν πόλεμον τῇ σεαυτοῦ δεξιᾷ καὶ συνέσει καταλύεις, γενναίως ὑπὲρ ἡμῶν ἰστάμενος, οὕτω λύσον καὶ τὸν ἡμέτερον ὅσα γέ ἐστιν ἐπὶ σοί, εἰρηνικὸν γενέσθαι τὸ τέλος τοῖς συνελθούσι νῦν ἐπισκόποις ἀγωνισάμενος· τὸ γὰρ συνίεναι μὲν πολλάκις, μὴ δὲν δὲ πέρασ εὐρίσκεσθαι τῶν κακῶν, ἀλλ' αἰεὶ προστιθέναι ταραχαῖς ταραχὰς, μείζονος τῆς αἰσχύνης, ὃ καὶ αὐτὸς γινώσκεις»⁷. Ἐπίσης, ἐπειδὴ «πάλιν σύνοδος ἐπισκόπων» καὶ φόβος διαταράξεως τῆς εἰρήνης τῆς Ἐκκλησίας, παρεκάλει καὶ τὸν διοικητὴν Πιστουμιανόν, ὅπως ἐπέμβῃ («κἂν δὲ σφοδρότερον ἐπιτιμῆσαι τοῖς στασιάζουσιν»), ὥστε «ἐπὶ σοῦ καὶ διὰ σοῦ εἰρηνεύσασθαι τὰς Ἐκκλησίας»⁸.

Ὡστε ἐκ τῆς παρακολουθήσεως τῶν τότε συνόδων ὁ ἅγιος Πατὴρ συνήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι δι' αὐτῶν δὲν θεραπεύονται πάντοτε τὰ ὑφιστάμενα κακά, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ πολλαπλασιάζονται ταῦτα καὶ προστίθενται νέα ταραχαὶ ἕνεκα φιλονεικιῶν καὶ φιλοδοξιῶν τῶν συμμετεχόντων ἐπισκόπων, «ὅπερ ἄλλως ἀληθεύει ἐν μέρει»⁹. Ἰδιαιτάτα πολλὴν πικρίαν ἀπεκόμισεν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐκ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἣν, πρὸς τοὺς ἄλλους, τεκμαιρόμεθα καὶ ἐκ τῆς κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 382 γραφείσης ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Τυάων Θεόδωρον: «Καλεῖς; ἡμεῖς δὲ σπεύδομεν· σπεύδομεν δὲ μόνω πλησιάζει καὶ μόνοι· συνόδους γὰρ καὶ συλλόγους πόρρωθεν ἀσπαζόμεθα, ἐξ οὗ μοχθηρῶν πεπειράμεθα τῶν πολλῶν· οὕτω γὰρ εἰπεῖν μέτριον»¹⁰.

4) Ἐπιστολὴ 130. Migne P.G. 37, 225. Σημειωτέον ὅτι καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ 131 ἐπιστολῇ (αὐτόθι σ. 225-228) ἀρνείται τὴν συμμετοχὴν του εἰς τὴν αὐτὴν τοπικὴν σύνοδον τοῦ 382, προβαλλόμενος λόγους ὑγείας καὶ ἡσυχίας. Καὶ ἐκ τῆς 221 ἐπιστολῆς του ἐξάγεται, ὅτι κληθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὁμοφρονίου εἰς σύνοδον, δὲν προσῆλθε, προβαλὼν λόγους ὑγείας (P.G. 37, 361).

5) Ἐπιστολὴ 132, αὐτόθι σ. 228.

6) Ἐπιστολὴ 133, αὐτόθι σ. 229.

7) Ἐπιστολὴ 136, αὐτόθι σ. 232. Πρβλ. καὶ Ἐπιστολὴν 135, ἐν ἣ, εἰς τὴν αὐτὴν τοπικὴν σύνοδον ἀναφερόμενος, παρεκάλει τὸν ὑπαρχον Σωφρόνιον, ἵνα πᾶσαν καταβάλλῃ σπουδὴν «συμφωνῆσαι καὶ εἰς ἐν ἔλθειν τὰ τῆς οἰκουμένης τμήματα κακῶς διεστώτα, καὶ μάλιστα, εἰ λάβοιτε αὐτοὺς οὐχ ὑπὲρ τοῦ λόγου τῆς πίστεως, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἰδίων μικροψυχιῶν διεστώτας» (αὐτόθι σ. 232).

8) Ἐπιστολὴ 173, αὐτόθι σ. 284.

9) X. Ἀνδροῦτσου, Δογματικὴ, Ἀθήναι 1907, σ. 289.

10) Ἐπιστολὴ 124. Migne P.G. 37, 217. Καὶ εἰς τὸ ἔπος «περὶ τῶν τοῦ βίου διαφορῶν καὶ κατὰ ψευδοῦτέρων», στίχ. 91-100, γράφει:

«Οὐδέ τί που συνδόισιν ὁμόθρονος ἔσομι' ἔγωγε,

Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ἡ ἀνωτέρω δυσμενὴς περὶ τῶν Συνόδων κρίσις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δὲν εἶναι ἀπόλυτος, ἀλλὰ μᾶλλον προῆλθεν ἐκ τῆς πικρᾶς πείρας αὐτοῦ ἐκ τῶν πολλῶν ἀντιμαχομένων τότε, συνετεῖχ τῶν αἱρέσεων, τοπικῶν συνόδων, καὶ μάλιστα ἐκ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς, ἀπὸ τῆς προεδρίας τῆς ὁποίας, ὡς καὶ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κων/πόλεως, παρητήθη οἰκιοθελῶς οὗτος, μὴ δυνάμενος νὰ ὑποφέρῃ «τὸν ἱερὸν πόλεμον» τῶν ἐπισκόπων¹¹, (ἀντιδρασάντων κατὰ τῆς συνδιαλλακτικῆς καὶ εἰρηνευτικῆς πολιτικῆς αὐτοῦ, τινῶν μάλιστα καὶ ἀμφισβητησάντων τὴν κανονικότητα καὶ τῆς ἐκλογῆς του εἰς ἐπίσκοπον), καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν προσφιλεῖ αὐτῷ ἔρημον. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων φαίνεται ὅτι εἶχε διαπιστώσει, ὅτι οἱ αἰρετικοὶ τῶν χρόνων ἐκείνων ἐπετύγχανον νὰ ἐπιβάλλωσι καὶ προπαγανδίζωσι τὰς ἐτεροδοξίας των εἰς τινὰς μικρὰς συνόδους καὶ νὰ διαφεύγωσι τὴν καταδικην ἐκ μέρους αὐτῶν, δημιουργοῦντες ἀσάφειαν καὶ σύγχυσις καὶ ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὴν ὀρθοδοξίαν ἢ μὴ αὐτῶν. Ἐπίσης φαίνεται ὅτι εἶχε διαπιστώσει τὰσιν πρὸς «πολυαρχίαν» ἢ μᾶλλον «πλεισταρχίαν» ἐν ταῖς συνόδοις, ἣν ἐθεώρει ἐπικίνδυνον «ἀναρχίαν». «Ἀναρχία γὰρ ἐστὶν ἡ πλεισταρχία»¹². Ἀναμφιβόλως ὅμως ἐδέχετο τὴν ὑπερτάτην ἀρχὴν καὶ αὐθεντίαν τῶν συνόδων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ¹³, καὶ μάλιστα τῶν Οἰκουμενικῶν, ὡς συνάγεται ἐκ τε τῆς συμμετοχῆς καὶ τῶν λόγων αὐτοῦ εἰς αὐτάς καὶ εἰς ἄλλας περιπτώσεις καὶ ἰδίως ἐκ τοῦ «συντακτηρίου» λόγου του ἐνώπιον τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, δι' οὗ ἐλογοδότησε καὶ ἀπελογήθη «δημοσίᾳ καὶ πᾶσι...καὶ γὰρ χρήζω μᾶλλον ὠφελῆθῆναι τῇ τῶν ἐλέγχων ἐλευθερίᾳ, εἴ τι φαινοίμην ἐλλείπων τοῦ δέοντος, μήπως εἰς κενὸν τρέχω ἢ ἔδραμον...»¹⁴.

Πρὸ πάντων ὅμως ἀνεγνώριζεν ὁ ἱερός Γρηγόριος τὸ κύρος καὶ τὸ μέγα κατὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἔργον τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἐντεῦθεν δὲ καὶ ἠγωνίσθη σθεναρῶς πρὸς κατοχύρωσιν καὶ ἐπιβολὴν τῆς ἀπίστεως ἢ τῆς θεολογίας τῆς Νικαίας, ἣν οἱ 318 Πατέρες ἔστησαν «εἰς ὡς περιγραφτῶν ὄρων τε καὶ ρημάτων»¹⁵. Ὅταν ὁ Κληδόνιος ἠτήσατο παρ' αὐτοῦ «ἀγαπητικῶς σύντομον ἔρον» πίστεως, ἀπήντησεν «ὅτι ἡμεῖς τῆς κατὰ Νίκαιαν πίστεως, τῆς τῶν ἁγίων Πατέρων τῶν ἐκεῖ συνελθόντων ἐπὶ καθαιρέσει τῆς Ἀρειανῆς

χρηῶν ἢ γεράνων ἀκριτα μαρναμένων, ἐνθ' ἔρις, ἐνθα μόθος τε καὶ αἰσχυρα κρυπτὰ πάροισεν, εἰς ἓνα δυσμενῶν χώρον ἀγειρόμενα. Τῶνδε γὰρ εἶνεκ' ἔγωγε μέσος χθαμαλοῖσι κάθημαι ἰητρὸς παθέων, αὐτὸς ἄνοσος ἑών.

Οὐ γὰρ ἐμῆς πολιτῆς παίζειν καὶ λάτρην αἰκῶς ἔμμεναι ἀντὶ θρόνων, ὧν πέρι μαρναμένοι σχίζονται καὶ κόσμον ὅλον τέμνουσιν ἀθέσμως.

Αἰ αἰ τῶν μεγάλων ἡμετέρων ἀχέων!» (P.G. 37, 1268/9).

11) Λόγ. 42, 21. Migne P.G. 36, 481.

12) Ἐπιτὴ περὶ ἑαυτοῦ, στίχ. 1744. Migne P.G. 37, 1151. «Καὶ γέγονεν ἀναρχία ἢ πολυαρχία» (Λόγ. 32, 4. P.G. 36, 177).

13) Τοῦτο ἐπειράθη ν' ἀρνηθῆ ὁ Κλαβίνος, Instit. Chrét., éd. Baumgartner, Genève 1888, L. IV, IX, II, σ. 541.

14) Λόγ. 42, 1 ἐξ., Migne P.G. 36, 457 ἐξ.

15) Λόγ. 25, 8. Migne P.G. 35, 1209.

αίρέσεως, οὐδὲν οὔτε προσημύσαμεν πάποτε, οὔτε προτιμῶν δυνάμεθα, ἀλλ' ἐκείνης ἐσμὲν τῆς πίστεως σὺν Θεῷ καὶ ἐσόμεθα, προσδιαρθροῦντες τὸ ἐλλιπῶς εἰρημένον ἐκείνοις περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (διὰ τὸ μηδὲ κεκινεῖσθαι τμητικῶτα τοῦτο τὸ ζήτημα), ὅτι μιᾶς θεότητος εἰδέναι χρὴ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱὸν καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, Θεὸν καὶ τὸ Πνεῦμα γινώσκοντες»¹⁶.

Ὁμοίως καὶ εἰς τὰ «ἔπη περὶ ἑαυτοῦ» ἀναφέρεται εἰς τὴν πίστιν τῆς Νικαίας, («τὴν γλυκεῖαν καὶ καλὴν, πηγὴν παλαιᾶς πίστεως ἢ Τριάδος· εἰς ἓν συνῆγε τὴν σεβάσμιον φύσιν, ἧς ἦν ποθ' ἢ Νίκαια φροντιστήριον· ταύτην ἐώρων ἀλμυραῖς ἐπιρροαῖς τῶν ἀμφιδόξων ἀθλιῶς θολουμένην»¹⁷.

Ἄλλὰ καὶ τὸν Μ. «Ἀθανάσιον ἐπαινῶν», ἀναφέρεται εἰς τὴν «κατὰ Νίκαιαν ἁγίαν Σύνοδον» καὶ τὸ ἔργον τῶν τριακοσίων καὶ δέκα ἀριθμῶ ἀνδρῶν λογάδων», τοὺς ὁποίους, τονίζει χαρακτηριστικῶς, ὅτι «τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον εἰς ἓν ἤγαγεν», δεχόμενος οὕτως ὅτι αἱ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι ἐδογματίζον ὑπὸ τὴν ἐπίπνοιαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος¹⁸, ὥστε αἱ δογματικαὶ ἀποφάσεις αὐτῶν ἦσαν ἀλάθητοι.

Οὐ μόνον δὲ τῶν δύο πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων τὰς ἀποφάσεις ἐσέβετο, ἀλλὰ καὶ τὰς τῶν μικρῶν τοπικῶν τοιοῦτων, καὶ δὴ οὐ μόνον τῶν ἐν Ἀνατολῇ συγκροτηθεισῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐν τῇ Δύσει, θεωρῶν ὀρθῶς μίαν τὴν ἠνωμένην τότε Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως. Οὕτω πρὸς τὸν αὐτὸν Κληδόνιον ἔγραψεν, ὅτι θὰ ἐδέχετο καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς «τὰ Ἀπολλιναρίου φρονοῦντας», ἐφ' ὅσον οὗτοι θὰ εἶχον γίνεαι δεκτοὶ «ὑπὸ τῆς δυτικῆς συνόδου... ὑφ' ἧς τὸ πρότερον ἦσαν κατακριθέντες»¹⁹.

Τέλος ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ἐδέχετο τὰς ἀπόψεις τοῦ Μ. Βασιλείου περὶ τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας²⁰, ἀποκρούων μετ' ἐκείνου πᾶσαν εὐθαιρετον ἀνάμειξιν καὶ ἐπέμβασιν τῆς Πολιτείας εἰς τὰ interna corporis τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συνάγεται καὶ ἐξ ἄλλων καὶ ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐξιστορήσεως καὶ ἐξάρσεως καὶ υἰοθετήσεως τῆς ἀντιστάσεως τοῦ Μ. Βασιλείου κατὰ τοῦ ἀρειανοῦ Αὐτοκράτορος Οὐάλεντος καὶ τοῦ ἐπιτρόπου αὐτοῦ Μοδέστου²¹, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἰδίας ἀντιδράσεως καὶ πολεμικῆς κατὰ τῶν Ἀρειανῶν καὶ τῶν σχεδίων τῆς ὑποστηριζούσης αὐτοὺς αὐτοκρατορικῆς αὐλῆς ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ. Διδάσκει δὲ ὅτι οἱ ἄρχοντες ἀντλοῦσι τὴν ἐξουσίαν καὶ δύνανται αὐτῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο «Χριστῶ συνάρχουσι, Χριστῶ καὶ συνδιοικοῦσι· παρ' ἐκείνου τὸ ζῆφος οὐκ εἰς ἔργον, ἀλλ' εἰς ἀπειλὴν· ὃ καθαρὸν ἀνάθημα τῷ δεδωκότι φυλάσσοιτο. Εἰκὼν εἰ τοῦ Θεοῦ καὶ εἰκόνα διὰ χειρὸς ἄγεις.

Τίμησον τὴν συμφυῖαν, αἰδέσθητι τὸ ἀρχέγονον, γενοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ, μὴ τοῦ κοσμοκράτορος, μετὰ τοῦ χρηστοῦ Δεσπότη, μὴ τοῦ πικροῦ τυράννου· μίμησαι διὰ ταῦτα Θεοῦ φιλανθρωπίαν»²². Οὐδέποτε δὲ πρέπει νὰ λησμονῶσιν οἱ ἄρχοντες, ὅτι «καὶ δούλων καὶ δεσποτῶν ὁ αὐτὸς πατὴρ καὶ Θεός»²³. Διὰ τοῦτο καὶ οὗτοι ὑπόκεινται ὑπὸ τὴν πνευματικὴν ἀρχὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν ποιμένων αὐτῆς. Διότι «ὁ τοῦ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ καὶ τῷ ἐμῷ βήματι. Ἀρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί· προσθήσω δὲ ὅτι καὶ τὴν μείζονα καὶ τελειότεραν ἀρχὴν, ἢ δεῖ τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ σαρκί, καὶ τοῖς γηϊνοῖς τὰ ἐπουράνια. Δέξῃ τὴν παρρησίαν, οἶδ' ὅτι πρόβατον εἶ τῆς ἐμῆς ποιμένης, τῆς ἱερᾶς ἱερῶν, καὶ θρέμμα τοῦ μεγάλου Ποιμένου, καὶ καλῶς ἄνωθεν ἡγμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος, καὶ τῷ φωτὶ τῆς ἁγίας καὶ μακαρίας Τριάδος ὁμοίως ἡμῖν ἐλλαμπόμενον»²⁴. Τοιαύτης οὐσίας τῆς θέσεως τῶν ἀρχόντων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἔχουσι βεβαίως καθῆκον οὗτοι νὰ προστατεύωσιν αὐτήν, ἐπικαλουμένην τὴν ἐπέμβασιν αὐτῶν πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐταξίας ἐν αὐτῇ, ὡς εἶδομεν τὸν ἅγιον Γρηγόριον γράφοντα πρὸς τὸν Μοδάριον καὶ τὸν Ποστουμιανὸν καὶ ἄλλους, συμφώνως πρὸς τὸ κρατοῦν μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας σύστημα σχέσεων τῆς συναλληλίας καὶ συνυπάρξεως καὶ συνεργασίας καὶ ἀλληλοβοηθείας, ἄνευ ὅμως ἀναρμοδίου ἀναμίξεως καὶ ἐπεμβάσεως τῆς μιᾶς εἰς τὸ πεδίου ἀρμοδιότητος τῆς ἄλλης.

Περαιτέρω ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς, ἐπόμενος τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου²⁵, διδάσκει τοὺς χριστιανούς, «πάσαις ἐξουσίαις ὑπερχούσαις ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν, ὡς ὑποτελεῖς φόρου τυγχάνοντας καὶ μὴ κακοποιοῦντας μισεῖν τὸν νόμον, μηδὲ ἀναμένειν τὴν μάχην, ἀλλὰ τῷ φόβῳ καθαιρομένους ἐπιανεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἐξουσίας»²⁶. Ἡ ὑπακοή καὶ ὑποταγή καὶ νομιμοφροσύνη τῶν ἀρχομένων εἰς τοὺς ἰδίους ἄρχοντας «ἔστι εἰς τῶν ἡμετέρων νόμων, καὶ οὗτος τῶν ἐπαινουμένων καὶ κάλλιστα διατεταγμένων τῷ Πνεύματι», διὸ καὶ ἐξυψοῦται ἐν τῷ Χριστιανισμῷ παραβαλλομένη πρὸς τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τῶν γυναικῶν εἰς τοὺς ἰδίους ἄνδρας²⁷. Ἐπὶ πλέον, χωρὶς νὰ ἀποδέχεται τὸν καισαροπαπισμὸν ὁ ἅγιος Γρηγόριος, ἀλλὰ κυρίως πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας ἀποβλέπων καὶ μάλιστα τότε πρὸς εἰρήνευσιν αὐτῆς, φαίνεται ὅτι ἐπὶ προσωπικῶν ὑποθέσεων παραπέμπει τὴν κρίσιν εἰς τὰς πολιτικὰς ἢ στρατιωτικὰς ἀρχάς, ἐννοεῖται ὅταν αὐταὶ ἴστανται εἰς τὸ ἐμπρέπον αὐταῖς ὕψος καὶ δὲν ἀντιστρατεύονται εἰς τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ²⁸. Ἐν περιπτώσει ὅμως συγκρούσεως μετὰ τὸν ἀνθρωπίνου καὶ θείου νόμου οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ συμμορφῶνται

16) Ἐπιστολὴ 102, «κατὰ Ἀπολλιναρίου πρὸς Κληδόνιον», Migne P.G. 37, 193.

17) Στίχ. 1703-1708, αὐτόθι σ. 1148.

18) Λόγ. 21, 14. Migne P.G. 35, 1096.

19) Ἐπιστολὴ 101, αὐτόθι σ. 177.

20) Βλέπ. Ἰ. ω. Κ α ρ μ ἰ ρ η, Ἡ Ἐκκλησιολογία τοῦ Μ. Βασιλείου, Ἀθήναι 1958, σ. 36 ἐξ.

21) Λόγ. 43, 47 ἐξ. Migne P.G. 36, 557 ἐξ., πρβλ. καὶ Ἰ. ω. Κ α ρ μ ἰ ρ η, αὐτόθι σ. 20, 39-40.

22) Λόγ. 17, 9. Migne P.G. 35, 976.

23) Ἐπιστολὴ 79, «Συμπληκίω», Migne P.G. 37, 153.

24) Λόγ. 17, 8. Migne P.G. 35, 976.

25) Ῥωμ. 13, 1-2.

26) Λόγ. 17, 6. Migne P.G. 35, 973.

27) Αὐτόθι.

28) Ἐπιστολαὶ 135, 173 κ. ἄλ. Migne P.G. 37, 229 ἐξ., 281 ἐξ.

πρὸς τὴν παρὰ Ματθ. 22,21 διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου: «Ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, τῷ μὲν τὸ τέλος, τῷ δὲ τὸν φόβον, ὑμεῖς οἱ τῆς πολιτείας ἐπάνωμοι»²⁹. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ οὐδὲν «κοινὸν ξίφει καὶ Πνεύματι»³⁰.

Ἄλλὰ προκειμένου περὶ πνευματικῶν ζητημάτων καὶ ὑποθέσεων δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ γίνηται προσφυγὴ εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια καὶ γενικῶς εἰς τὰς πολιτικὰς ἀρχάς, ἵνα μὴ «ὁ περὶ τῆς πίστεως λόγος συμπλέκηται τοῖς ἄλλοις ἀμφισβητήμασι», ἀλλὰ ταῦτα πρέπει νὰ κρίνονται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος χορηγουμένης χάριτος. Οὕτω συνιστᾷ ὅπως τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἐπισκόπου Βοσπορίου «περὶ τῶν παροικιῶν» κρίνῃ ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Νεκτάριος. «Τὴν μὲν οὖν περὶ τῶν παροικιῶν ἀμφισβήτησιν δηλαδὴ αὐτὸς διαλύσει, κατὰ τὴν ἐν σοὶ τοῦ Πνεύματος χάριν καὶ τὴν τῶν Κανόνων ἀκολουθίαν· ἐκεῖνο δὲ μὴ ἀνεκτὸν φανήτω τῇ σῇ εὐλαβείᾳ, τὸ δημοσίως δικαστηρίοις τὰ ἡμέτερα στηλιτεύεσθαι· κἂν γὰρ ὡσι χριστιανοί, ὡσπερ οὖν εἰσι τῇ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία, οἱ τῶν τοιούτων κριταί, τί κοινὸν ξίφει καὶ Πνεύματι; ἂν δὲ καὶ τοῦτο συγχωρήσωμεν, πῶς ἢ ποῦ δίκαιον τὸν περὶ πίστεως λόγον συμπλέκεσθαι τοῖς ἄλλοις ἀμφισβητήμασιν»³¹.

Γενικῶς οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ μὴ καταφεύγῃσι συχνάκις εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια, ἀλλὰ μὲ χριστιανικὴν μακροθυμίαν καὶ ἀνεξικακίαν νὰ ἐπιλύωσιν ἐν πνεύματι ἀγάπης τὰς μεταξὺ αὐτῶν διαφοράς, ἔχοντες ὑπ' ἄψιν ὅτι ὑπάρχει διαφορὰ μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν καὶ τῶν πολιτικῶν νόμων: «Εἰσὶ νόμοι Ρωμαίων, εἰσὶ δὲ καὶ νόμοι ἡμέτεροι· ἀλλ' οἱ μὲν ἄμετροι καὶ πικροὶ καὶ μέχρις αἵματος προϊόντες, ἡμῖν δὲ χρηστοὶ καὶ φιλάνθρωποι καὶ μὴ συγχωροῦντές τι τῷ θυμῷ χρῆσθαι κατὰ τῶν ἀδικούντων. Τούτοις ἐμμενίωμεν, τούτοις ἀκολοθήσωμεν»³².

Πρὸς τούτοις ἀξία προσοχῆς εἶναι καὶ ἡ περὶ διαζυγίου διδασκαλία τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, καθ' ὅσον διαπιστοῦται ἀνεκάθεν διαφορὰ μεταξὺ τῆς εὐχεροῦς ἐκδόσεως πολλῶν διαζυγίων διὰ πολλοὺς λόγους ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ἀφ' ἑνὸς καὶ τῆς δυσχεροῦς διὰ πορνείαν μόνον καὶ μετὰ μακρὰν δοκιμασίαν καὶ προσπάθειαν συμβιβασμοῦ τῶν διίσταμένων συζύγων ἐκδόσεως «ἀποστασίου» ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ἀφ' ἑτέρου, συνωδὰ τῇ παρὰ Ματθ. 19,9 διδασκαλίᾳ τοῦ Κυρίου. Οὕτω διδάσκει ὁ ἅγιος Πατὴρ: «ὁ μὲν νόμος κατὰ πᾶσαν αἰτίαν τὸ ἀποστάσιον δίδωσιν, Χριστὸς δὲ οὐ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν, ἀλλὰ συγχωρεῖ μὲν μόνον χωρίζεσθαι τῆς πόρνης, τὰ δὲ ἄλλα πάντα φιλοσοφεῖν κελεύει· καὶ τὴν πόρνην, ὅτι νοθεύει τὸ γένος, τὰ δὲ ἄλλα πάντα καρτερῶμεν καὶ φιλοσοφῶμεν... μὴ τέμης δὲ προπετῶς, μὴ χωρίσης· ἀδῆλον τί κινδυνεύει, τὸ τέμνον ἢ τὸ τεμνόμενον»³³. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ διαζύγιον γενικῶς «αὐτοῖς ἡμετέροις ἀπαρέσκει πάντως νόμοις, κἂν οἱ Ρωμαῖοι ἐτέρωσιν κρίνωσιν». Διὰ ταῦτα ἐνδείκνυται, ὅπως παρέ-

χῆται μακρὸς ὅπως οὖν χρόνος πρὸς συμβιβασμὸν καὶ ἐπανένωσιν τῶν διίσταμένων συζύγων, «τῷ χρόνῳ τι διδοῦς εἰς διόρθωσιν»³⁴, καὶ «οὐκ ἀποτόμως οὐδὲ ἀπαθῶς ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν λύσιν» τοῦ γάμου, ἀλλὰ κατόπιν ἐρεύνης πρὸς ἀποκάλυψιν τῆς ἀληθείας, ἣν συνήθως ἀποκρύπτουσι οἱ ὑπὸ διάζευξιν, ὡς διεπίστωσεν ὁ ἅγιος Πατὴρ ἐν τῇ περιπτώσει τῆς θυγατρὸς τοῦ Οὐηριανοῦ, ἣτις τοῖς μὲν γονεῦσιν «ἐμέριζε τὰ ῥήματα, τῷ δὲ ἀνδρὶ τὸ δάκρυον»³⁵. Μετὰ δὲ τὴν συνεπιεῖα διαζυγίου ἢ ἄλλων λόγων λύσιν τοῦ γάμου, ἀποφαίνεται καὶ περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐπιτρεπομένων γάμων (καὶ πολλῷ μᾶλλον τῶν σημερινῶν διαζυγίων) ὡς ἐξῆς: «τὸ πρῶτον νόμος, τὸ δεύτερον συγχώρησις, τὸ τρίτον παρανομία, ὁ δὲ ὑπὲρ τοῦτο χοιρώδης, οἷος οὐδὲ πολλὰ ἔχων τῆς κακίας τὰ παραδείγματα»³⁶.

Τέλος ἀπαιτεῖ τὴν ἀπόλυτον ἰσότητα μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, τονίζων ὅτι εἶναι ἀπαράδεκτος ἡ ἀνθρωπίνῃ νομοθεσίᾳ, ἡ κηρύσσουσα μόνον τὴν μοιχαλίδα ὑπεύθυνον, τὸν δὲ ἄνδρα ἀνεύθυνον· διότι «ἄνδρες ἦσαν οἱ νομοθετοῦντες, διὰ τοῦτο κατὰ γυναικῶν ἡ νομοθεσία· ἐπεὶ καὶ τοῖς πατράσιν ὑπ' ἐξουσίαν δεδώκασι τὰ τέκνα, τὸ δὲ ἀσθενέστερον ἀθεράπευτον εἶασαν. Θεὸς δὲ οὐχ οὕτως (Ἐξέδ. 20, 12, 21,17. Ἐκκλησ. 3,11). Ὅρατε τὸ ἴσον τῆς νομοθεσίας. Εἷς ποιητὴς ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς, εἷς χεὺς ἀμφοτέρου, εἰκὼν μία, νόμος εἷς, θάνατος εἷς, ἀνάστασις μία, ὁμοίως ἐξ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς γεγόναμεν, ἐν χρέος παρὰ τῶν τέκνων τοῖς γονεῦσιν ὀφείλεται... Ἔσονται μὲν οὖν οἱ δύο, φησὶν, εἰς σάρκα μίαν· καὶ ἡ μία σὰρξ ἔχεται τὸ ὁμότιμον... πῶς ὁμότιμον σῶμα ὦν, ἀνίσως νομοθετεῖς;...»³⁷.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

34) Ἐπιστολὴ 144, «Ὀλυμπία», Migne P.G. 37, 245/8.

35) Ἐπιστολὴ 145, «Ὀηριανῶν», αὐτόθι σ. 248.

36) Δόγ. 37, 8. Migne P.G. 36, 292.

37) Αὐτόθι 6-7, σ. 289/92.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ

ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ἀνακοινοῖ, ὅτι ὁ ἐν Ἀμερικῇ Αἰδεσιμώτατος Πρωτοπρεσβύτερος Κύριος Ἀθανάσιος Ρίζος ἀπέστειλεν εἰς αὐτὴν ἑκατὸν (100) δολλάρια «δι' ἀπόρους φοιτητὰς ἢ δι' ὑποτροφίαν ἢ διὰ βραβεῖον εἰς ἀριστοῦχον φοιτητὴν».

Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ μετὰ τῶν εὐχαριστιῶν αὐτῆς πρὸς τὸν δωρητὴν συνεχάρη αὐτόν, διότι μεταξὺ τοσοῦτων κληρικῶν ἐν Ἀμερικῇ, ἐν οἷς καὶ τρόφιμοι τῆς Σχολῆς, οὗτος κατ' ἀξιοσημειωτον ἐξαιρέσει ἐμνήσθη τῶν ἐν αὐτῇ δεομένων βοήθειας φοιτητῶν ἀυθορητῶς, παρασχὼν οὕτως ἔμπρακτον ἀπόδειξιν καὶ φιλαλληλίας καὶ τιμῆς πρὸς τὴν Σχολὴν καὶ ἀγάπης ἐνεργοῦ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν κληρικῶν τῆς πρὸς σπουδαστὰς τῆς θεολογίας, ἐφιεμένους μὲν ν' ἀφιερωθοῦν εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, στερουμένων δὲ τῶν πρὸς τοῦτο μέσων.

29) Δόγ. 19, 11. Migne P.G. 35, 1056.

30) Ἐπιστολὴ 185, «Νεκταρίων», Migne P.G. 37, 304.

31) Αὐτόθι.

32) Ἐπιστολὴ 78, «Θεοτέκνων». Migne P.G. 37, 148.

33) Δόγ. 37, 8. Migne P.G. 36, 292.

ΤΟ ΕΝ ΡΟΔΩ, ΣΥΝΕΔΡΙΟΝ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ (19 - 28 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1959)

Δ'

Μετά την λήξιν των άνωτέρω χαιρετιστηρίων προσφωνήσεων πρὸς τοὺς Συνέδρους ἐν τῇ ἐναρκτηρίῳ τελετῇ τοῦ Συνεδρίου ἐπηκολούθησεν εἰκοσάλεπτον διάλειμμα. Μετ' αὐτὸ ἤρχισαν τὴν ἰδίαν ἡμέραν 7. μ.μ. αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου διὰ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἐκθέσεως τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ Π.Σ.Ε. κ. Visser't Hooft ἐπὶ τῶν πεπραγμένων καὶ τῶν διαφόρων παγχριστιανικῶν γεγονότων κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος ἀπὸ τοῦ ἐν Nyborg τῆς Δανίας καὶ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1958 μέχρι τοῦ παρόντος ἐν Ρόδῳ Συνεδρίου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς. Πρὶν προχωρήσωμεν εἰς τὴν περιγραφὴν τῶν καθ' ἑκάστην ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ ἀναγράψωμεν πρῶτον ποῖοι παρέστησαν ὡς ἀντιπρόσωποι τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν κατὰ τὸ εἰς Ὁρθόδοξον περιοχὴν συνελθὼν Συνέδριον τοῦτο. Ἐκ μέρους τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρέστησαν: 1) Μητροπολίτης Θυατείρων Ἀθηναγόρας, 2) Μητροπολίτης Φιλαδελφείας Ἰάκωβος καὶ οἱ Ρῶσοι ἐκ τῶν ἐν τῇ Διασπορᾷ καὶ ἐν Ἀμερικῇ Ρωσικῶν Ἐκκλησιῶν 3) Ἐπίσκοπος Ἀγ. Φραγκίσκου Ἰωάννης Σανόφσκι καὶ 4) πρεσβύτερος Γεώργιος Φλορόβσκι. Οὗτοι ἀποτελοῦσι τοὺς μονίμους ἀντιπροσώπους ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἐπιτροπῇ τοῦ Π.Σ.Ε. μέχρι τῆς κατὰ τὸ 1961 Γεν. Συνελεύσεως. Πλὴν τούτων παρέστησαν ὡς μέλη διαφόρων Ἐπιτροπῶν τοῦ Π.Σ.Ε. οἱ 5) Ἱεροδ. Χρυσόστομος Κων/τινίδης, 6) Βασ. Σταυρίδης καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης καὶ οἱ ἀκόλουθοι ὡς παρατηρηταί 7) Μητροπολίτης Κρήτης Εὐγένιος 8) Μητροπολίτης Ρόδου Σπυρίδων, 9) Μητροπολίτης Καρπάθου Ἀπόστολος 10) Μητροπολίτης Κῶ Ἐμμανουήλ, 11) Μητροπολίτης Λέρου καὶ Καλύμνου Ἰσιδώρος, 12) ὁ Ἐπίσκοπος Ἐλαίας Ἀθηναγόρας, 13) Ἀρχιμ. Μάξιμος Ρεπανέλης (Σχολάρχης τῆς Θεολογικῆς Σχ. Χάλκης), 14) Ἀρχιμ. Ε. Παπαστεφάνου, 14) Αἰδεσ. Γ. Ἀναστασιάδης, καθηγ. Θεολ. Σχολῆς Χάλκης, ὅπως καὶ οἱ 16) Βασ. Ἀναγνωστόπουλος 17) Κ. Καλλίνικος, 18) Ε. Φωτιάδης ὡς καὶ 19) Αἰδεσ. Ἰ. Ποῦλος, 20) Ἐμμ. Πετράκης καὶ 21) Ἀρχιμ. Αἰμ. Τιμιάδης, ὁ καὶ διαδεχθεὶς ἐν Γενεῦν τὸν Ἀρχιεπ. Β. καὶ Νοτ. Ἀμερικῆς Ἰάκωβον. Ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας παρέστησαν 22) ὁ Μητροπολίτης Καρθαγένης Παρθένιος (μόνιμος ἀντιπρόσ. τοῦ Πατρ. Ἀλεξανδρείας ἐν τῇ Κεντρικῇ Ἐπιτροπῇ) καὶ 23) ὁ Μητροπολίτης Πηλουσίου Παρθένιος· ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων 24) ὁ Μητροπολίτης Σεβαστίας Ἀθηναγόρας· ἐκ μέρους τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας 25) ὁ Μητροπολίτης Ἐπιφανείας Ἰγνάτιος καὶ 26) ὁ Ἀρχιμ. Κ. Μωραϊτάκης· ἐκ μέρους τῆς

Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου 27) ὁ Ἀρχιμ. Μαχαιριώτης Καλ. καὶ 28) ὁ καθηγητὴς Λ. Παπαγεωργίου. Ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρέστησαν οἱ καθηγηταί 29) κ. Ἀ. Ἀλιβιζᾶτος 30) κ. Π. Μπρατσιώτης 31) κ. Β. Ἰωαννίδης, μόνιμα μέλη τῆς Κεντρ. Ἐπιτροπῆς· καὶ ὡς παρατηρηταί ἢ ὡς μέλη τῶν δύο διαφόρων ἐπιτροπῶν παρέστησαν ὁμοίως οἱ καθηγηταί Θεολ. Σχολῶν, τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Θεσσαλονίκης κ. κ. 32) Δ. Μωραϊτῆς 33) Γ. Κονιδάρης 34) Μ. Σιώτης 35) Ἰ. Τράκκας 36) Ἰ. Καλογήρου, 37) Σ. Ἀγουρίδης.

Ὅπως βλέπει ὁ ἀναγνώστης, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐξεπροσωπήθη μόνον διὰ τῶν λαϊκῶν καθηγητῶν τῶν δύο θεολογικῶν Σχολῶν κατόπιν τῆς ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας ληφθείσης ἀποφάσεως, ὅπως μὴ ἐκπροσωπήται ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰ διάφορα Συνέδρια τοῦ Π.Σ.Ε. δι' Ἀρχιερέων ἢ καὶ ἄλλων κληρικῶν, εἰ μὴ μόνον διὰ λαϊκῶν Θεολόγων. Ἡ τοιαύτη ἀπόφασις κατελύπησε πάντας τοὺς φίλους τῆς Ἐκκλησίας μας ἑτεροδόξους, ὅσοι καὶ ὄλους ἡμᾶς, οἵτινες φρονοῦμεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος πρέπει νὰ διαδραματίσῃ σπουδαῖον ρόλον δι' ὄλων τῶν δυνάμεων τῆς καὶ οὐχὶ μόνον διὰ τῶν λαϊκῶν μελῶν εἰς τὴν σύγχρονον οἰκουμενικὴν κίνησιν καὶ ἐν τῷ Π.Σ.Ε., ἐν τῷ ὁποίῳ μόνῳ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ ἀκούηται ἡ φωνὴ ὄλων τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ κοινοῦ πρὸς τὸν σύγχρονον κόσμον. Βεβαίως ἢ μὴ ἐκπροσώπησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος δι' ἀρχιερέων καὶ κληρικῶν εἰμὴ μόνον διὰ τῶν λαϊκῶν θεολόγων τῶν θεολογικῶν Σχολῶν τῆς δὲν σημαίνει καὶ μὴ συμμετοχὴν τῆς Ἐκκλησίας μας εἰς τὸ Παγκ. Συμβ. τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ εἰς τὴν οἰκουμενικὴν κίνησιν, ἀλλ' ὁ διαχωρισμὸς οὗτος ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ τῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν καὶ ἡ ἀνάθεσις ἐνὸς σπουδαιοτάτου ἔργου εἰς τοὺς λαϊκοὺς μόνον, φρονοῦμεν ὅτι δὲν ἦτο εὐκτὴ ἐνέργεια κατὰ τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην διὰ τοὺς ἀκολουθοὺς λόγους: Ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις εἶναι ἀντίθετος πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε ἀπὸ τριακονταετίας ἤδη στάσιν καὶ πολιτικὴν τῆς Ἐκκλησίας μας ἕναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ ἐπὶ πλέον ἐν δυσαρμονίᾳ πρὸς τὴν στάσιν ὄλων τῶν ἄλλων ἀνεξαιρέτως Αὐτοκ. Ὁρθοδ. Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι, ὡς εἶδεν ὁ ἀναγνώστης, ἐξεπροσωπήθησαν ἐν Ρόδῳ διὰ ἀρχιερέων καὶ ἄλλων κληρικῶν. Παρελείφθη ἀνωτέρω νὰ ἀναφερθῇ, ὅτι καὶ ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἀπέστειλε κληρικὸν ὡς παρατηρητὴν τὸν Ἀρχιμανδρίτην Βίταλι Βοροβόβι πλὴν τοῦ λαϊκοῦ καθηγητοῦ Βίκτωρος Ἀλεξίεφ, καὶ ἡ Πολωνικὴ Ἐκκλησία ἐξεπροσωπήθη διὰ τοῦ ἀρχιμανδρίτου Κλέγκερ, καὶ ἡ Σερβικὴ Ἐκκλησία διὰ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπ. Βελγγραδίου κ. Τσάρνιτς. Ἡ ἀπόφασις θὰ ἦτο, καθ' ἡμᾶς, βασιμιωτέρα, ἂν ὤριζεν ὅτι ἡ ἐκπροσώπησις

πρέπει να ανατίθεται μόνον εις κληρικούς, οὐχὶ δὲ εἰς λαϊκούς, διότι οἱ Ἀρχιερεῖς ἀποτελοῦν τὴν διδάσκουσαν Ἐκκλησίαν (Ecclesia docens), τὸ στόμα τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἔχοντες ὑποχρέωσιν νὰ ὀρθοτομῶσι τὸν λόγον τῆς ἀληθείας καὶ νὰ μαρτυρῶσι περὶ τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεως καὶ ζωῆς τῆς Ὁρθοδ. Ἐκκλησίας πρὸ πάντων πρὸ τοὺς ἐτεροδόξους. Ὡς γνωστὸν καὶ αὐτὴ ἡ Ρωμαιοκαθ. Ἐκκλησία διὰ τῆς περιφήμου Ἐγκυκλίου «Ὁδηγία πρὸς τοὺς κατὰ τόπους Ἀξιωματούχους τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως» («de Motione Ecumenica» ἰδὲ ἡμετέραν μετάφρ. Θεσ/νίκη 1950) λέγει καὶ τὰ ἀκόλουθα: «Διὰ τὰς συζητήσεις μεταξὺ καθολικῶν καὶ μὴ καθολικῶν δὲν θὰ ἀποστέλλωνται, εἰ μὴ ἱερεῖς ἀποδεδειγμένους ἱκανοὶ διὰ τὴν ὑπηρεσίαν ταύτην λόγῳ τῆς θεολογικῆς των καταρτίσεως καὶ τῆς σταθερᾶς των προσκολλήσεως εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου διατετυπωμένας ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχὰς καὶ ὁδηγίας» (ἐν ἡμετ. Μετάφρ. σελ 9). Οἱ λαϊκοί, ὅσονδήποτε εἰδικοί καὶ κατηρτισμένοι καλῶς καὶ ἂν εἶναι, δὲν δύνανται νὰ ἀντικαθιστῶσιν εἰς τοιαύτην ὑψηλὴν ἀποστολὴν τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄλλους κληρικούς, δύνανται ἅμως νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς σύμβουλοι καὶ βοηθοὶ αὐτῶν ἐν παντί. Ἰδοὺ ὅτι εἰς πολλὰ μέρη τοῦ κόσμου ἐξ αἰτίας διαφόρων ἐξωτερικῶν καὶ ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλὰ καὶ ἔνεκα τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς εἰς τὰς διαθέσεις τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πληρώματος των, ἔχει καταστῆ ζωηρὸς ὁ πόθος, ἵνα ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν ἐνότητα πᾶσαι αἱ χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι πρὸς συνεργασίαν διὰ τὴν κοινὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ ἀντιχριστιανικῶν δυνάμεων καὶ ἐπανευαγγελισμῶν καὶ ἐνίσχυσιν τῶν ἀπανταχοῦ ἀδιαφόρων χριστιανῶν. Ἐπιτρέπεται οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ κληρικοὶ τῆς Ἑλλάδος νὰ ἀδιαφορῶσι διὰ τὰς τοιαύτας ἐκδηλώσεις ὑπὲρ τῆς ἐνότητος τῶν πάντων, ὥστε νὰ γίνωσιν ἐν ποίμνιον ὑπὸ ἑνα Ποιμένα; Αἱ Προτεσταντικαὶ Ἐκκλησίαι αἰσθάνονται τὴν φοβερὰν των νόσον τοῦ κατατεμαχισμοῦ εἰς ἀναριθμήτους ὁμολογίας καὶ αἱρέσεις, γνωρίζουσι δὲ καὶ ἐκτιμᾶσι βαθῶς τοὺς θησαυροὺς τῆς πίστεως καὶ θείας ζωῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, διὰ τοῦτο βαθμιαίως προσεγγίζουσι πρὸς τὴν ἀρχαίαν καὶ ἀνόθευτον ταύτην πίστιν τῆς Ὁρθοδοξίας. Ἡδη ὡς γνωστὸν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς Οἴκουμ. Κινήσεως καὶ διὰ τῆς ἐπαφῆς των ἰδίως μετὰ τῶν ἐξορίστων Ρώσων ἐσχηματίσθησαν ὀρθόδοξοι πυρῆνες καὶ Ἐκκλησίαι ἐκ Γάλλων ἐν Γαλλίᾳ, ἐκ Γερμανῶν ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐξ Ἰταλῶν τὴν ἐθνότητα ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐφ' ὅσον κατὰ τὴν πίστιν ἡμῶν ἡ Ὁρθόδ. Ἐκκλησία εἶναι ἡ μόνη ἀληθινὴ Ἐκκλησία, ἡ Una Sancta, δὲν δύνανται οἱ Ἱεράρχαι καὶ οἱ ἄλλοι κληρικοὶ νὰ ἀπέχωσιν ἀπὸ τοῦ νὰ μαρτυρῶσι τῇ ἀληθείᾳ «εὐκαιρῶς ἀκαίρως» (2 Τιμ. 4,2) καὶ ἀπὸ τοῦ νὰ δίδωσι «παντὶ τῷ αἰτοῦντι ἡμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ἡμῖν ἐλπίδος» (Πετρ. 3,16). Ἐάν οἱ Προτεστάνται εἶναι αἰρετικοί, κακόδοξοι, καὶ μερικοὶ ἐξ αὐτῶν, ὡς οἱ Φαρισσαῖοι, δὲν φροντίζουσι νὰ εὐαγγελίζωνται καὶ νὰ σώζωσιν ἑαυτούς, ἀλλὰ περιάγουσι «τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἑνα προσήλυτον», ἵνα διαδώσωσι τὰς κακοδο-

ξίας των, πῶς θὰ σώσωμεν καὶ θὰ φέρωμεν τούτους εἰς τὴν ὀρθὴν πίστιν καὶ τὴν υγιαίνουσαν διδασκαλίαν, ἐάν τὸ ἔργον τοῦτο ἀνατίθεται μόνον εἰς τοὺς λαϊκούς, οἱ δὲ κληρικοὶ ἀπέχωσι τῆς τοιαύτης ἱεράς ἀποστολῆς; Δύναται ὁ ἥλιος, λέγει ὁ ἱ. Χρυσόστομος, νὰ μὴ φωτίζῃ καὶ νὰ μὴ θερμαίνῃ ἢ ἡ ζύμη νὰ μὴ ζυμώνῃ τὸ φύραμα; Οὕτω καὶ ὁ χριστιανός, λόγῳ τῆς φύσεώς του ὡς χριστιανοῦ, δὲν δύναται νὰ μὴ ἀκτινοβολῇ καὶ νὰ μὴ σώζῃ τοὺς δεομένους σωτηρίας (Migne E.Π. 60, 162). Οὕτω, προσθέτομεν ἡμεῖς, καὶ ἡ Ὁρθοδοξία, ἡ καθαρωτέρα καὶ φωτεινότερα καὶ τοῦ ἡλίου, δὲν δύναται νὰ μὴ ὠφελήσῃ τοὺς ἐρχομένους εἰς ἐπικοινωνίαν μετ' αὐτῆς εἰς τὰ διάφορα συνέδρια τοῦ Π.Σ.Ε., ἀρκεῖ νὰ προβάλλῃται αὐτὴ μετὰ δυνάμεως καὶ ἐνθέου ζήλου ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων αὐτῆς πρὸς τοὺς ξένους. Ἡ παρούσα ἐξιστόρησις τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου τῆς Ρόδου καὶ αἱ κατ' αὐτὸ γινῶμαι πολλῶν ξένων Συνέδρων θὰ καταδειξῶσι ποίαν ἐντύπωσιν θαυμασίαν ἔκαμε καὶ κάμνει πάντοτε ἢ γνωριμία τῶν ξένων πρὸς τὴν ζωὴν, τὴν πίστιν καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ τὴν θείαν λατρείαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις ἀποτελεῖ πλέον ἱστορικὸν γεγονός ἐν τῇ συγχρόνῳ ἱστορίᾳ τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ θείαν Πρόνοιαν, καὶ οὐδὲν ἐμπόδιον ὀποθενδήποτε δύναται νὰ ἀνακόψῃ αὐτήν. Ἡδη, ὡς γνωρίζουσι πάντες καὶ αὐτὴ ἡ Ρωμαιοκ. Ἐκκλησία ἀποδίδει μεγάλην σημασίαν καὶ ὑποβοηθεῖ καὶ εὐνοεῖ αὐτήν, παρακολουθοῦσα μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος διὰ Παρατηρητῶν τὰ συνέδρια αὐτῆς. Ὁμοίως ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, παρὰ τοὺς ἀρχικούς δισταγμούς, ἤδη διαπραγματεύεται διὰ νὰ λάβῃ ἐνεργότερον μέρος εἰς τὴν Οἴκουμ. Κίνησιν, ἀποστείλασα διὰ πρώτην φοράν εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Ρόδου ὡς παρατηρητὰς ἑνα κληρικὸν καὶ ἑνα λαϊκὸν θεολόγον. Αἱ ἄλλαι Ὁρθόδοξοι Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι ἀπὸ τριακονταετίας συμμετέχουσι καὶ ἀποστέλλουσι εἰς τὰ Συνέδρια τῆς Οἴκουμ. Κινήσεως καὶ κληρικούς καὶ λαϊκούς. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος μόνη θὰ δεχθῇ νὰ μένῃ ἐν ἀπομονώσει, ἀποστέλλουσα μόνον λαϊκούς εἰς τὰ Συνέδρια, ἀπαγορεύουσα δὲ εἰς τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ εἰς τοὺς ἄλλους κληρικούς νὰ ἐκπροσωπῶσι τὴν Ἐκκλησίαν των εἰς αὐτά; Δύο λόγοι ἴσως ἐβάρυναν, καθ' ἡμᾶς, εἰς τὴν λήψιν τῆς τοιαύτης ἀρνητικῆς ἀποφάσεως διὰ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ λοιποὺς κληρικούς: πρῶτον ὁ φόβος, μήπως ἡ συχνὴ ἀνεπιφύλακτος καὶ ἀδιάκριτος συμμετοχὴ καὶ Ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν εἰς τὰ Συνέδρια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως μετὰ τῶν Προτεσταντῶν γεννήσῃ εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ὁρθοδόξων χαλαρότητα εἰς τὴν αὐστηρὰν προσήλωσιν των εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ τὴν ἰδέαν, ὅτι ἀφ' οὗ τόσον πολὺ συνεργαζόμεθα καὶ ἐπικοινωνοῦμεν μετ' αὐτῶν, δὲν ἔχομεν σπουδαίας διαφορὰς Ὁρθόδοξοι καὶ Προτεστάνται εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὴν χριστιανικὴν ζωὴν· δεύτερον, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς ληφθείσης δυσμενοῦς ἀποφάσεως ἠθέλησε νὰ δείξῃ πρὸς τὰς ἐν τῷ Π.Σ.Ε. Ἐκκλησίας—μέλη τὴν δυσἀρεσκείαν της διὰ τὴν ἀσκουμένην προσηλυτικὴν προπαγάνδαν παρὰ των ἐξ αὐτῶν μεταξὺ τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἦγαγον

Π Ε Ρ Ι Ν Ε Ω Κ Ο Ρ Ω Ν

Ἐκεῖνο, ἀκολούθως, τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ μὴ μνημονευθῆ ἔνταυθα, ἀλλ' ἀντιθέτως ἐπιβάλλεται νὰ ὑπογραμμισθῆ εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Κωδινὸς ὁ Κουροπαλάτης²⁴ εἰς τὰ «περι

24. Ὁ Γεώργιος Κωδινὸς ἤκμασε κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους τοῦ Βυζαντίου. Τὸ εἰς αὐτὸν ἀποδιδόμενον ἔργον «περὶ τῶν ὀφθικίων τοῦ Παλατίου Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν ὀφθικίων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας», εὐρίσκεται εἰς τὰς ἐκδόσεις ὑπὸ τὸν λατινικὸν τίτλον *de officiis*. Τὸ ἔργον εἰς πλεῖστα χειρόγραφα παρεδόθη ἀνωνύμως. Μόνον ὁ Ἀνδρέας Δαρμάριος ἐσημείωσεν, ὅτι ἀνήκει εἰς τὸν «σοφώτατον Κουροπαλάτην». Ἐπομένως ὁ ἀληθὴς τοῦ ἔργου συγγραφεὺς παραμένει ἄγνωστος. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον συγγραφῆς αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει ἀκριβὴς καθορισμός. Κατὰ τοὺς εἰδικούς, τὸ «περὶ ὀφθικίων» σύγγραμμα ἐγράφη ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου τοῦ Καντακουζηνοῦ (1341-1355) ἢ μικρὸν μετ' αὐτόν. Βλέπε: Κρομβάχερ — Γ. Σωτηριάδου, Ἱστορία τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας, τόμος Β', Ἀθήναι 1900, σελ. 34 κ. ἔ. Σημειωτέον, ὅτι εἰς τὴν ἀναγραφὴν τῶν καθηκόντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων, ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ ἐρμηνεία τῶν ὀφθικίων, ἡ ἀναγεγραμμένη εἰς τὴν κτάνιν τῶν ὀφθικίων καὶ τῶν ἀρχόντων» ἐν Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλῆ Σύνταγμα κ.λ.π., τόμος Ε', Ἀθήναι 1855, σελ. 534 κ. ἔ. Βλέπε καὶ Ἀ.ν. Π. Χριστοφίλοπου, Ἑλληνικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, τεύχος Β', Ἀθήναι 1954, σελ. 39-41.

τῶν ὀφθικίων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας» περιλαμβάνει οὐκ ὀλίγα ὀνόματα καὶ τίτλους ἀξιωματούχων τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ὅπως ὁ ἴδιος ἀναφέρει «ἱεροῦς ἄρχοντας», οἱ ὁποῖοι εἶχον ὡς καθήκοντα, ἀπορρέοντα ἀπὸ τὰ ἀξιώματα αὐτῶν, παραπλήσια πρὸς ἀπασχολήσεις καὶ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι σήμερον οἱ νεωκόροι τῶν ναῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωριῶν καὶ οἱ ἐκκλησιάρχαι τῶν ἱερῶν Μονῶν!

Παραθέτω κατωτέρω τοὺς τίτλους Ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων μετὰ τῶν καθηκόντων αὐτῶν, πρὸς συσχέτισιν μὲ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα σήμερον ἔχουσιν οἱ νεωκόροι.

α) Κανστρίσιος. Πλὴν ἄλλων καθηκόντων ἐβάσταζε τὸ θυμιατὸν ἐν ταῖς λειτουργίαις²⁵.

β) Ἀρχων τῶν φώτων. Οὗτος, ἀναδεχόμενος τοὺς εἰς τὸ βάπτισμα εὐτρεπιζομένους, ἔδιδε τὰ κη-

25. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλῆ, Σύνταγμα θείων καὶ ἱερῶν κανόνων, τόμος Ε', Ἀθήναι 1855, σελ. 531-532, 536, 537.— Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, Βενετία, 1854, σελ. 684.— Μελετίου Σακελλαροπούλου, Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1898, σελ. 203.

τὴν πλειονότητα τῆς Ἱεραρχίας οἱ λόγοι οὗτοι εἰς τὴν λῆψιν τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως, δύναται ἡ Ἐκκλησία νὰ καθορίσῃ, ἐν συνεννοήσει ὅμως πάντοτε μετὰ τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖο καὶ τῶν ἄλλων Αὐτοκ. Ἐκκλησιῶν, τοὺς ὅρους καὶ τὰς προϋποθέσεις τῆς στενῆς συνεργασίας τῆς μετὰ τοῦ Π.Σ.Ε. δι' ὅλων τῶν δυναμένων τῆς — διὰ ἐπικοινωνίας ἐτι καὶ δι' ἀρχιερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν —, ἐξηγουῦσα δεόντως εἰς τοὺς ἡγέτας τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως τοὺς λόγους τῶν ἐπιφυλάξεων καὶ δισταγμῶν τῆς, δι' οὓς ἀπηγόρευσεν εἰς τοὺς Κληρικούς τῆς νὰ ἐκπροσωπῶσι ταύτην εἰς τὰ Συνεδριά των. Ἐκεῖνοι ἀσφαλῶς θὰ συνεζήτουν τὰς ἀπόψεις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ θὰ ἐφρόντιζον νὰ ἔρωσι τοὺς λόγους τῆς δυσαρρεσκείας καὶ τῶν ἐπιφυλάξεων, διότι τὸ Π.Σ.Ε. συνεκροτήθη καὶ ὑπάρχει, διὰ νὰ προσεγγίξῃ τὰς συμμετεχούσας ἐν αὐτῇ Ἐκκλησίας πρὸς ἀλλήλας καὶ νὰ προάγῃ τὴν ἀμοιβαίαν ἐν ἀγάπῃ συνεργασίαν, οὐχὶ δὲ νὰ δημιουργῇ προστριβὰς καὶ ἀφορμὰς ψυχράνσεως μετὰξὺ αὐτῶν. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅμως, ὅτι συντόμως θὰ ἐπιληφθῶσιν ἐν κοινῇ συσκέψει ἅπασαι αἱ Ὀρθόδ. Αὐτοκέφαλοι Ἐκκλησίαι τοῦ σοβαροῦ τούτου θέματος τῆς σχέσεώς των πρὸς τὸ Π.Σ.Ε. καὶ τὴν Οἴκου. Κίνησιν, ὥστε νὰ εἶναι ἐνιαία καὶ ἐποικοδομητικὴ ἡ στάσις καὶ δράσις εἰς τὸν τομέα τούτων.

Αἱ ἐργασίαι τοῦ Συνεδρίου ἤρχισαν, ὡς εἴπομεν, τὴν 7ην μ.μ. τῆς 19ης Αὐγ. διὰ τῆς ἀναγνώσεως ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως τοῦ Π.Σ.Ε. κ. Visser't Hooft τῆς ἐκθέσεως τῶν πεπραγμένων κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἀπὸ τοῦ ἐν Nybörg τῆς Δανίας κατ' Αὐγ. τοῦ 1958 συνεδρίου τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς μέχρι τοῦ παρόντος ἐν Ρόδῳ. Ὁ Γεν. Γραμματεὺς, ἔχων ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ συνεδριάζει εἰς Ὀρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὴν περιοχὴν, ὠμίλησε

διὰ μακρῶν καὶ μετὰ πολλῆς λεπτότητος διὰ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ Οἴκου. Πατριαρχεῖο κατὰ τὸ 1919 πρὸς σχηματισμὸν Κοινωνίας τινὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀποστεῖλαν τὴν γνωστὴν ἐγκυκλίον πρὸς ἅπασας τὰς χριστιανικὰς Ἐκκλησίας. «Ἐφ' ὅσον συναντώμεθα, εἶπεν, ὡς Κεντρικὴ Ἐπιτροπὴ διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μιᾶς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν—μελῶν ὀφείλομεν νὰ ἀναμνησθῶμεν ἐνὸς θεμελιώδους γεγονότος τῆς ἱστορίας ἡμῶν, ὅπερ δὲν εἶναι ἐπαρκῶς γνωστὸν εἰς ὅλους, τὸ ὁποῖον ὅμως κέκτηται μεγάλην σημασίαν. Τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Κων/πόλεως, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχεῖο, ὑπῆρξεν ἡ πρώτη Ἐκκλησία, ἥτις ἀπεφάσισεν ἐπισημῶς νὰ προτείνῃ εἰς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας τὴν δημιουργίαν μιᾶς μόνιμου Κοινωνίας ἢ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐχομεν δὲ περισσώτερον λόγον νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὴν τολμηρὰν ἐκείνην πρωτοβουλίαν, διότι δυνάμεθα νὰ ἐορτάσωμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο τὴν τεσσαρακονταετηρίδα τῆς προτάσεως ἐκείνης, διότι τὸν Ἰαν. τοῦ 1919 ὁ Τοποτηρητῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου εἰσηγήθη εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον, ὅπως ἡ Ἐκκλησία Κων/πόλεως ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν νὰ κάμῃ ἐκκλησίαν πρὸς τὰς ἄλλας Ἐκκλησίας, ἵνα σχηματίσωσιν μίαν Κοινωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν. Ὁ τότε Σχολάρχης τῆς Θεολ. Σχολῆς, ὁ μετέπειτα Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς καὶ εἰς τῶν πρώτων Προέδρων τοῦ Π.Σ.Ε. συνέβαλε πολὺ εἰς τὴν σύνταξιν τῆς ἐγκυκλίου, ἥτις ἐξεδέθη τὸν Ἰαν. τοῦ 1920 εἰς τὴν Ἑλληνικὴν, Ἀγγλικὴν, Γαλλικὴν καὶ Ρωσικὴν καὶ φέρει τὰς ὑπογραφὰς τοῦ Τοποτηρητοῦ τοῦ Πατριαρχεῖο καὶ ἑνδεκα ἄλλων Μητροπολιτῶν.

(Συνεχίζεται)

ΒΑΣ. ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

ρία εις τούς κληρικούς κατά τὰς δεσποτικὰς ἑορτάς ²⁶.

γ) Ἀρχων τῶν ἀντιμηνησίων, δίδων τὰ ἀντιμήνια, διὰ τῶν ὁποίων καθιεροῦνται οἱ θεῖοι ναοί, εἰσήγαγε καὶ τοὺς εἰσερχομένους εἰς τὴν θείαν μετάληψιν, ὡς τρόπον οἱ σημερινοὶ νεωκόροι ἐνίοτε ὀδηγοῦσι παιδία ἢ γέροντας ἔμπροσθεν τοῦ μεταδιδόντος τὴν θείαν κοινωνίαν κληρικοῦ ²⁷.

δ) Πρῶτος ὀστιάριος. Εἶχεν ὡς καθήκοντα νὰ κρατῆ τὴν λαμπάδα τοῦ Πατριάρχου, καὶ «τὰς θύρας εἰς τὰς χειροτονίας» ²⁸.

ε) Δεύτερος ὀστιάριος. Ἐκράτει τὸ «μονοβάμβουλον» ἦτοι τὸν κηροστάτην ²⁹.

στ) Λαοσυνάκτης, ἢ δύο λαοσυνάκται. Οἱ λαοσυνάκται, ὧν μνεῖα καὶ ἀνωτέρω ἐγένετο, «συνάγουσι τοὺς ἱεροδιακόνους καὶ ἀναγνώστας, ἵνα μὴ λείπη τις ἐξ αὐτῶν. Συνάγουσι δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ ὄλον τὸν λαὸν ἐν τῇ ἀγίᾳ Ἐκκλησίᾳ, οὕτως ἐν τῷ ἑσπερινῷ, ὡς περὶ καὶ ἐν τῇ θείᾳ λειτουργίᾳ» ³⁰.

ζ) Ἐκκλησιάρχης. Ἦδη ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τοῦ «ἐκκλησιάρχου» καὶ τῆς «ἐκκλησιαρχίσης» τῶν ἱερῶν Μονῶν. Τὰ καθήκοντα τοῦ ἐκκλησιάρχου τῶν ἱερῶν ναῶν τῶν πόλεων καὶ τῶν χωρίων συμπύπτουσι πρὸς τὰ καθήκοντα τῶν σημερινῶν νεωκόρων, οἱ ὅποιοι προσονομάζονται, ὡς γνωστόν, καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ ὀνόματος, μάλιστα δὲ αἱ «ἐκκλησιάρχισσαι» γυναῖκες, ὡς ἀνέφερα ἀνωτέρω. Σημειωτέον ὅμως, ὅτι κυρίως εἰς τὰς μεγάλας ἱεράς Μονὰς παρ' ἡμῖν καὶ εἰς τοὺς Πατριαρχικοὺς ναοὺς ὁ «ἐκκλησιάρχης» ἔχει εἰδικὰ «Τυπικὰ» καθήκοντα, καὶ εἶναι ἀξιωματοῦχος κληρικός εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν Πατριαρχικῶν ναῶν, ὡς λ.χ. τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Κατὰ τὰ γραφόμενα εἰς τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τοῦ Μελετίου Σακελλαροπούλου, ὁ ἐκκλησιάρχης «ὀφείλει νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς τάξεως τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας κατὰ τὸν κανόνα καὶ τὰς διατάξεις τοῦ Τυπικοῦ, ἵνα μὴ συμβαίνωσι παρατυπία, λάθη καὶ χασμωδία, νὰ ὀρίζῃ τὴν ὥραν τῆς ἐνάρξεως τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας, νὰ φροντίζῃ περὶ τῆς καθαριότητος καὶ διακοσμήσεως τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ φωτισμοῦ αὐτῆς, περὶ τῆς θέσεως καὶ εὐταξίας τῶν ἐκκλησιαζομένων, περὶ τῆς τοποθετήσεως τῶν διαφόρων ἐπίπλων, βιβλίων κ.λ.π.». Ἐν ὑποσημειώσει δὲ ἀναφέρει ὁ ἐν λόγω συγγραφεὺς, ὅτι ὁ ἐκκλησιάρχης, εἶχε καὶ βοηθὸν τὸν «παρεκκλησιάρχην ἢ νεωκόρον», τοῦ Ἐκκλησιάρχου ὀνομαζομένου Δομεστίκου, ἐνῶ

σήμερον Δομεστικοὶ εἶναι οἱ βοηθοὶ τοῦ Πρωτοψάλτου. Καταλήγει δὲ εἰς τὸν χαρακτηρισμὸν τῶν νεωκόρων ὡς «ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωματούχων» ³¹.

η) Ἐπί τῆς εὐταξίας. Οἱ ἐπί τῆς εὐταξίας «ἱεροὶ ἄρχοντες» καθήκοντα εἶχον «νὰ ὀρίζουσι, νὰ σαρώουσι καὶ νὰ πλύνουσι τὰς κανδήλας τῆς Ἐκκλησίας» ³².

θ) Μέγας Σκευοφύλαξ. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων καθηκόντων αὐτοῦ, οὗτος «εἶ τι χρειαθοῦν ἐκ τοῦ σκευοφυλακίου, αὐτὸς ἀποδίδει εἴτε σκεῦος, βιβλίον, ἱερά, κηροῦ, καὶ ἀλλαγὰς [νοεῖται ἱερατικὰς]...». Σήμερον, ὡς γνωστόν, δὲν εἶναι ἀσύνηθες, ἵνα εἰς νεωκόρος, μεγάλου ναοῦ ἔχη τὴν φροντίδα τῶν ἱερῶν ἀμφίων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τῶν διὰ τὸ ἅγιον βῆμα καὶ τὰς ἀρχιερατικὰς λειτουργίας προοριζομένων κηρίων ³³.

ι) Λογοθέτης. Οὗτος, ἔχων ὡς καθήκοντα τὸ νὰ «κρατᾷ τὴν βούλλαν τοῦ Ἀρχιερέως» καὶ νὰ «βουλώωνη πᾶσαν γραφήν», οὐχ ἦττον «κρατᾷ καὶ τὸν δίσκον μετὰ τοῦ ἀγίου δώρου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ διδομένου τοῦ κατακλαστοῦ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως», ὅπως δηλαδὴ συμβαίνει καὶ σήμερον, τοῦ νεωκόρου κρατοῦντος τὸν δίσκον ἢ τὸ κανίσκιον τοῦ ἀντιδώρου, ὅπερ διαμοιράζει εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν ὁ ἀρχιερεὺς ἢ ὁ ἱερεὺς ³⁴.

ια) Πρόξιμος. Ἔργον τοῦ προξίμου ἦτο, «ἵνα σημαίνῃ τοὺς κώδωνας, ἢ τὸ σημαντήρι ἐν τῇ ἀγίᾳ ἐκκλησίᾳ». Σήμερον ὁ νεωκόρος ἔκτελει, ὡς ὁ πρόξιμος ἄλλοτε, καὶ χρέη κωδωνοκρούστου, ἢ, ὅπως λέγεται εἰς τὰς ἱεράς Μονὰς, «καμπανάρη» ³⁵.

31. Μελετίου Σακελλαροπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 206-207.— Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 533.—Νικοδήμου Μίλας (μετάφρασις Μελετίου Ἀποστολοπούλου), Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ὀρθόδοξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1906, σελ. 968-969.—Ἐνταῦθα, ὡς βοηθὸς τοῦ παρεκκλησιάρχου τῶν Μονῶν, ἐκτὸς ἄλλων, ἀναφέρεται καὶ ὁ ταξιάρχης, φροντίζων περὶ τῆς τάξεως καὶ καθαριότητος ἐν τῷ ναῷ καὶ περὶ τῆς καλῆς καταστάσεως παντὸς ὅτι ἀναγκαῖον πρὸς τὴν ἱεράν λατρείαν. «Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ἐκκλησιάρχου» ὑπὸ Κ. Μ. Ράλλη, ἐν Πρακτικῇ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔτος 1933, τόμος 8, Ἀθήναι 1933, σελ. 306-311.

32. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 537.—Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 685.

33. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 535.—Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 683.—Μελετίου Σακελλαροπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 200-201. Κατὰ τὸν Συμεὼν Θεσσαλονίκης (1410-1429), ὁ μέγας σκευοφύλαξ «φυλάσσει τὰ σκευὴ καὶ τῶν ἱερῶν προνοεῖται, καὶ τὰ τῶν ὕμνων καὶ τοῦ ναοῦ εὐτακτεῖ, καὶ τῶν ἱεραρχικῶν ἐνδυμάτων καὶ τῶν λοιπῶν ἄλλων ἱερῶν κέκτηται τὴν φροντίδα». (Βλέπε Migne Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τόμος 155, στήλ. 461).—Πρβλ. Γ. Κόλια, Ἐκκλησία καὶ Αὐτοκράτωρ εἰς τὸ Βυζάντιον, Ἀθήναι 1959 (ἔκδοσις Ἀπ. Διακονίας) σελ. 53-54.

34. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 536.—Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 684.—Μελετίου Σακελλαροπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 203.

35. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 537.—Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 685. Ἐνταῦθα σημειοῦται, ὅτι ὁ πρόξιμος «κελεύει ἵνα σημαίνωσιν ἐν τῇ ἀγίᾳ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ».

26. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 532.

27. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 532. Μελετίου Σακελλαροπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σ. 206.

28. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 532-533.—Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ Ὄστιου, ὑπὸ Κ. Μ. Ράλλη, ἐν Πρακτικῇ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἔτος 1933, Ἀθήναι 1933, σελ. 396-399.

29. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 533.—Μελετίου Σακελλαροπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 207.

30. Γ. Ράλλη—Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 533, 534, 536, 539.—Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 685.

ιβ) Θεωροί ἢ θεώριοι. Καθῆκον αὐτῶν ἦτο νὰ «θεωρῶσι τοὺς ἄρχοντας ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἐστάναι εὐτάκτως», ἢ ὅπως εἰς τὸ Μέγα Εὐχολόγιον ἀναγράφεται ἀορίστως, «ἵνα θεωρῶσι καὶ σκοπεύωσιν, ὅπως καθαρίζωνται καὶ εἰσθήκωσιν εὐτάκτως». Ὡς γνωστὸν δέ, καθήκοντα εὐταξιῶν σήμερον, ἐκτὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν συμβούλων, ἐντὸς τῶν ναῶν, ἀσκοῦσι καὶ οἱ νεωκόροι³⁶.

ιγ) Λαμπαδάριοι. Οἱ λαμπαδάριοι εἶχον ὡς καθήκοντα «ἵνα καθαρίζωσι τὰς λαμπάδας ἐν τῷ θείῳ ναῷ, καὶ κομίζωσι καὶ τὴν λαμπάδα, καὶ τιθῶσιν ἔμπροσθεν τοῦ ἀρχιερέως», ἢ ὅπως ἀλλαχοῦ περὶ αὐτῶν ἀναφέρεται «οἱ δύο λαμπαδάριοι βαστάζουσι τὴν λαμπάδα, ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ ἐβδομάδι ἔμπροσθεν τοῦ πατριάρχου», ἢ τέλος, ὅπως εἰς τὸ Εὐχολόγιον τὸ Μέγα διευκρινίζεται, μεταγενεστέρως, «ἵνα καθαρίζωσι τὰς λαμπάδας εἰς τὴν Ἐκκλησίαν», ὅπως δηλαδὴ σήμερον οἱ νεωκόροι, οἱ ὁποῖοι καὶ περὶ τὰς λαμπάδας καὶ τὰ κηρία ἀσχολοῦνται, ὡς γνωστὸν³⁷.

ιδ) Περιερχόμενοι. Ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος περὶ τῶν κομισάτων, οἱ ὁποῖοι καθῆκον εἶχον νὰ φέρωσι τὸ ζέον καὶ τοὺς ἀνθρακας διὰ τὸ θυμιατήριον τοῦ ἱεροῦ. Οἱ περιερχόμενοι, κατὰ τὴν «Τάξιν τῶν ὀφφικίων, καὶ τῶν ἀρχόντων τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας», ἔργον εἶχον, «ἵνα φέρωσι τὴν ἀνθρακίαν ἐν τῷ ναῷ καὶ φιλοκαλεῖν». Εἰς τὸ Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, καὶ δὴ εἰς τὴν «Ἑρμηνείαν τῶν ὀφφικίων τῆς ἁγίας καὶ Μεγάλης Ἐκκλησίας», εἰς τὸ ὁποῖον πολλὰκις ἀνεφέρθημεν ἀνωτέρω, ἀναγράφεται, ὅτι «ὁ περιερχόμενος», ὅστις εἶναι ὁ αὐτὸς πρὸς τοὺς «περιερχομένους», ἔχει χρέος καὶ καθῆκον «ἵνα φέρῃ λαμπρὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»³⁸.

ιε) Σακέλλης. Πλὴν ἄλλων καθηκόντων ὁ σακέλλης εἶχε τὴν ἐπιτήρησιν τῶν βιβλίων τῆς Ἐκκλησίας, τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, τῶν ἐπίπλων καὶ τῶν ἱερῶν κειμηλίων, ὅπως οἱ νεωκόροι ἔχουσι τὴν ἐπιμέλειαν ἐπὶ τῶν ἐπίπλων, καὶ τῶν καθισμάτων τῶν ἱερῶν ναῶν³⁹.

Ἴσως δὲν θὰ ἦτο περιττὴ ἡ ἐξῆς διευκρίνισις. Ὅτι δηλαδὴ τὰ ὀφφίκια τῆς Ἐκκλησίας ἄλλοτε τὰ ἐλάμβανον μόνον οἱ ἱερωμένοι, καίτοι ὑπῆρχον καὶ περιπτώσεις κατὰ τὰς ὁποίας καὶ οἱ λαϊκοὶ ἐλάμβανον ταῦτα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Συμεῶν Θεσσαλονίκης (1410-1429), ὁ ὁποῖος λέγει, ὅτι εἰς τὴν Τραπεζοῦντα ἐτηρεῖτο ἡ συνθήκη αὐτῆ, τὴν ὁποίαν ὁμοῦ θεωρεῖ καὶ χαρακτηρίζει ὡς ἀταξίαν. Ἐπὶ λέξει τὰ ἐξῆς ἀναφέρει: «Ταῦτα δὲ τὰ ἱερά λειτουργήματα [ὀφφίκια] ἐν ἱερωμένοις ὀφείλουσιν εἶναι δια-

κόνοις τε καὶ πρεσβυτέροις καὶ οὐκ ἐν ἀνδράσι κοσμικοῖς καὶ μὴ ἱερωσύνην ἔχουσιν» ὅτι ἱερά ταῦτα καὶ διὰ σφραγίδος ἀρχιερατικῆς καὶ χάριτος πνευματικῆς ἐνεργούμενα. Καὶ τοὺς μὴ κεκτημένους χειροτονίαν οὐ δεῖ λαμβάνειν αὐτά, ὡς ἐν τῇ μητροπόλει Τραπεζοῦντιῶν ἐνεργεῖται. Παρὰ τὴν τάξιν γὰρ τοῦτο, καὶ μᾶλλον (= τοσοῦτω μᾶλλον) ὅτι πλεῖστα τῶν ὀφφικίων τούτων καὶ πολλῶν ἱερέων προίσταται. Καὶ οὐδὲ ὅλως χρὴ ἱερωμένον τινος ἀχειροτόνητον προεστάναι»⁴⁰.

Μεταγενεστέρως ὁμοῦ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὀφφικίων ἠλαττώθη κατὰ πολὺ, καὶ εἰς λαϊκοὺς ἀπονέμονται καὶ ἠλλαξαν τὰ καθήκοντα τῶν τὰ ὀφφίκια λαμβανόντων κατὰ τρόπον περιέργου, εἰς τρόπον ὥστε σήμερον ὁ «λαμπαδάριος» λ.χ. νὰ μὴ ἔχη σχέσιν πρὸς τὰς λαμπάδας τοῦ ἱεροῦ ναοῦ, ἀλλὰ νὰ εἶναι ὁ ἀριστερὸς ἱεροψάλτης αὐτοῦ, καὶ μάλιστα τοῦ Πατριαρχικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει.

4. ΟΙ ΝΕΩΚΟΡΟΙ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εἰδικώτερον περὶ τῶν νεωκόρων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἀπὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ αὐτοκεφάλου (1833) καὶ ἐξῆς μέχρι σήμερον θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναφερθῶσι τὰ ἐπόμενα, κατὰ τρόπον συνοπτικόν.

Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Κυβερνήτου τῆς μόλις πρό τινος ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, Ἰωάννου Καποδίστρια, καὶ δὴ τῇ 9 Ὀκτωβρίου τοῦ 1829, ἐξ Αἰγίνης ἀποστέλλων ἐγκύκλιον ὁ ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Γραμματεὺς Ν. Χρυσόγελος «πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Ἐπικράτειαν ἱερωτάτους μητροπολίτας, Θεοφιλεστάτους ἐπισκόπους, καὶ τοποτηρητὰς ἐκκλησιαστικοῦς», μεταξὺ τῶν ἄλλων ὑπεδείκνυεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι «ὀφείλουσι νὰ ἐπαγρυπνῶσι διὰ τὴν καθαριότητα καὶ εὐκοσμίαν τῶν ἱερῶν ναῶν, τὴν ἀκριβείαν περὶ τὰς θείας τελετάς, ὡς οἰκονόμοι τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐν γένει διακόσμησιν καὶ εὐταξίαν»⁴¹. Αὐτὸς οὗτος, ἄλλωστε ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἐπέδειξεν ἀπεριόριστον ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, ἐμπνεόμενος πρὸς τοῦτο ἀπὸ τὴν μεγάλην του πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ἀκλόνητον αὐτοῦ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν⁴².

Μετὰ ταῦτα, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Ἐπιτροπῆς, ἢ κατὰ τὸ ἔτος 1833 καταρτισθεῖσα, διὰ Βασιλικῆς Διατάγματος τῆς Ἀντιβασιλείας (Ἰωάννης), ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐξακριβώσεως τῆς «στάσεως τῆς Ἑλληνικῆς

40. Migne Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τόμος 155, στ. 465. Πρβλ. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τόμος Β', Ἀθήναι ΑΩΞΔ' σελ. 154-155.—Πρβλ. Βασσιλείου Κ. Στεφανίδου, Συμβολαὶ εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν καὶ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, Κωνσταντινουπόλις, 1921, σελ. 28-29.

41. Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, τόμος Β', Ἀθήναι, ΑΩΞΔ', σελ. 63.

42. Χρυσόστομου Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τόμος Α', Ἀθήναι 1920, σελ. 33 κ.ε.

36. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 537. — Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 685.

37. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 538-539. — Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 685.

38. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 538. — Εὐχολόγιον τὸ Μέγα, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 685.

39. Γ. Ράλλη — Μ. Ποτλῆ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 537.

Ἐκκλησίας καὶ τῶν μοναστηρίων» καὶ τῆς προβολῆς τῶν μέσων πρὸς βελτίωσιν τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὸ «Σχέδιον Κανονισμοῦ ἢ Συντάγματος Ἐκκλησιαστικοῦ τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος», ὅπερ ὑπέβαλε μετὰ σχετικῆς μακρᾶς «Ἐκθέσεως», περιεχούσης τὴν «ἐνεστῶσαν κατάστασιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας» τῆ 7(19) Ἰουνίου 1833 ἐν Ναυπλίῳ εἰς τὴν Ἀντιβασιλείαν, καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ Θ' κεφάλαιον τοῦ «Σχεδίου Κανονισμοῦ», ἐνθα γίνεται λόγος «περὶ τῶν ἱερῶν ναῶν καὶ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν», εἰς τὰ ἄρθρα 74 καὶ 75 ταῦτα καταχωρίζει ἀναφορικῶς πρὸς τὸ προσωπικὸν καὶ τὴν καθαριότητα τῶν ἱερῶν ναῶν: «Πρὸς τὴν ὑπηρεσίαν ἐκάστου ναοῦ χρειάζονται τουλάχιστον ἕνας ἐφημέριος, ἕνας ψάλτης καὶ ἕνας ἀναγνώστης ἢ ὑπηρέτης... Ἡ φωταγωγία, καθαριότης καὶ εὐπρέπεια τῶν ἱερῶν ναῶν εἶναι ἀφευκτα, καὶ ἡ περὶ αὐτῶν φροντίς ἀνατίθεται παρὰ τῆς κοινότητος εἰς τοὺς παρ' αὐτῆς ἐκλεγόμενους ἐπιτρόπους τοῦ ναοῦ»⁴³.

Κατὰ ταῦτα, ὁ ἀναγνώστης ὡς ὑπηρέτης (νεωκόρος) ἐν τῷ ναῷ, καὶ μάλιστα οἱ ὑπὸ τῆς κοινότητος ἐκλεγόμενοι ἐπίτροποι τῶν ἱερῶν ναῶν, εἶχον, κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν μεγάλην Ἐπανástασιν τοῦ 1821 ἔτη, τὴν μέριμναν τῆς φωταγωγίας, καθαριότητος καὶ εὐπρεπείας αὐτῶν, ὡς ἄλλωστε καὶ μέχρι σήμερον εἰς τινα χωρία τῆς Ἑλλάδος συμβαίνει, ἐν προκειμένῳ. Ἦδη προηγουμένως ἐγένετο λόγος περὶ τῶν ἀναγνωστῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν, ὅτι καθήκοντά τινα αὐτῶν σήμερον τελοῦσιν οἱ νεωκόροι. Ἄς ἐπαναληφθῆ δὲ ἐνταῦθα καὶ τὸ ὅτι, ὁ κατὰ τὴν ΙΕ' ἑκατονταετηρίδα ἀκμάσας Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης, ἀπαριθμῶν τὰ καθήκοντα τῶν ἀναγνωστῶν τῆς ἐποχῆς του, παρουσιάζει αὐτὰ πορόμοια πρὸς τὰ τῶν νεωκόρων τῶν ἡμερῶν ἡμῶν: «Ὁ εἰς ἀναγνώστην καταστὰς—γράφει—τάς τε θείας τῷ λαῷ ἔκτοτε ὑπαναγινώσκει Γραφάς..., ὅλλα καὶ εἰς τὸ βῆμα χωρῶν, ὡς τοῦ βήματος ὑπηρέτης, ἀνάπτει φῶτα, καὶ πῦρ προσάγει τῷ ἱερεῖ, καὶ προπορεύεται λαμπαδηφορῶν τῶν ἁγίων, καὶ τὰς προσφοράς καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ ζέον φέρει αὐτῷ καὶ εὐκοσμεῖ τὰ τοῦ ναοῦ, καὶ τὰ ἄλλα ὑπηρετεῖ, καὶ τοὺς θεῖους προλέγει τοῖς ψάλλουσιν ὕμνους, ἥτοι κανονορχεῖ καὶ ἀπλῶς ὑπηρέτης τῶν θείων ἐστὶν ἐν τῷ ναῷ...»⁴⁴. Δὲν εἶναι λοιπὸν ἀπορίας ἄξιον, ὅτι ἐπανήλθον ἐν ἰσχύει τὰ παλαιότερα καθήκοντα τῶν ἀναγνωστῶν, κατὰ τὴν μετεπαναστατικὴν περίοδον τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Ἀλλὰ καὶ γυναῖκες εὐσεβεῖς ἐπεμελοῦντο, εἰς τὰ χωρία ἰδίως, τῆς καθαριότητος τῶν ἱερῶν ναῶν, ὡς μέχρι σήμερον συμβαίνει.

Ἀναφορικῶς, περαιτέρω, πρὸς τὸν τρόπον μισθοδοσίας ἢ ἐξευρέσεως τῶν μέσων διατροφῆς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ὑπηρετικοῦ τῶν ναῶν προσωπικοῦ, εἰς τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν «Ἐκθεσιν περιεκτικὴν τῆς ἐνεστῶσης καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας» τῆς 7(19) Ἰουνίου τοῦ 1833, σημειοῦνται, ὅτι τὰ εἰσοδήματα τῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι «ὄλως διόλου τυχηρὰ

καὶ ἀκανόνιστα· οἱ μισθοὶ ἐπομένως τῶν ἐν αὐταῖς ὑπηρετούντων, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐξοδα, οἰκονομοῦνται κυρίως ἀπὸ τὸ προῖόν τῶν ἐπὶ διαφόροις ὀνόμασι περιφερομένων εἰς τὰς Ἐκκλησίας δίσκων», καὶ ὅτι πρὸς τούτοις ὑπάρχουσι πρόσδοδοι ἐκ τῶν ἀφιερωμάτων τῶν χριστιανῶν καὶ ἐκ τῶν κτημάτων Ἐκκλησιῶν τινων. Γνωμοδοτεῖ δὲ ἡ Ἑπταμελής ἐκείνη Ἐπιτροπὴ, οἱ Ἐπίσκοποι, καὶ οἱ περὶ αὐτοὺς ἀξιωματοῦχοι κληρικοὶ νὰ μισθοδοτῶνται ἀμέσως παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, οἱ δὲ πρεσβύτεροι, διάκονοι καὶ λοιποὶ ὑπηρεταὶ τῶν Ἐκκλησιῶν, εἰς τοὺς ὁποίους συμπεριλαμβάνονται καὶ οἱ ἀναγνώσται, ὅπου οἱ Ἐπίτροποι δὲν ἐξετέλουν χρεὴ νεωκόρων, κατὰ τὰ ἀνωτέρω λεχθέντα, νὰ μισθοδοτῶνται παρὰ τῶν κοινοτήτων, καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ ἀναπληρῶνῃ τὸ ἔλλειπον τῆς συνεισφορᾶς τῶν κοινοτήτων⁴⁵.

Κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1834, καὶ δὴ τῆ 7 Μαρτίου, ἡ Ἱερά Σύνοδος εἰς Ἐγκύκλιον αὐτῆς «πρὸς τοὺς Σεβ. Μητροπολίτας καὶ Ἐπισκόπους», διὰ τῆς ὁποίας ὑποδεικνύονται τὰ ἀφορῶντα εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς καὶ εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἱερέων, προσεκάλεσε τοὺς Ἱεράρχας, ἵνα «λάβωσιν ἐκ συμφώνου μετὰ τῶν πολιτικῶν, διοικητικῶν ἀρχῶν τὰ καταλληλότερα μέτρα εἰς τὸ νὰ κατορθωθῶσι βαθμηδὸν ὡς πρὸς τὰς ἐνορίας τοῦ Βασιλείου τὰ ἐξῆς: ... Β'. Εἰς ὑπηρεσίαν μιᾶς ἐκάστης Ἐκκλησίας ἀπαιτοῦνται ἀφεύκτως (ἐκτὸς τῶν ἀναγκαίων ἱερῶν σκευῶν, ἀμφίων, βιβλίων καὶ λοιπῶν εἰς φωταγωγίαν καὶ οἰκονομίαν αὐτῆς ἀπαιτουμένων) εἰς Ἐφημέριος, εἰς ψάλτης, καὶ εἰς Νεωκόρος ἢ ὑπηρέτης, ὅστις εἰ δυνατόν νὰ χρησιμεύῃ καὶ ὡς κανονάρχης, ἢ καὶ ὡς βοηθὸς τοῦ ψάλτου»⁴⁶.

*

Ὁ ἐν ἔτει 1852 δημοσιευθεὶς «Νόμος Σ', περὶ Ἐπισκοπῶν καὶ Ἐπισκόπων καὶ περὶ τοῦ ὑπὸ τοὺς Ἐπισκόπους τελούντος Κλήρου», εἰς τὸ Γ' τμήμα αὐτοῦ, τὸ ὅποιον ἀναφέρεται εἰς τὸν ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Κλήρον, δὲν ἀναγράφει τι περὶ τῶν νεωκόρων, ἀλλ' οὐδὲ καὶ περὶ τῶν ψαλτῶν⁴⁷.

Ὡσαύτως καὶ τὸ Διάταγμα τῆς Βασιλίσσης Ἀμαλίας, τὸ ἐκδοθὲν τῆ 8 Ἰουνίου τοῦ 1856, «περὶ διαιρέσεως τῶν ἐνοριῶν κατὰ πόλεις, κωμοπόλεις καὶ χωρία, ἐνῶ βεβαίως ἀναφέρει τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς διάκονους, δὲν μνημονεύει τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν νεωκόρων⁴⁸.

Ἀντιθέτως ὁμως, τὸ ἄρθρον 114 § 2 τοῦ ἐν ἔτει 1833 ἐκδοθέντος Δημοτικοῦ Νόμου ἀναφέρει, ὅτι «διὰ τὴν διοίκησιν τῶν τοπικῶν ἐκκλησιαστικῶν καταστημάτων διο-

45. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 139, 158.

46. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, Συλλογὴ τῶν Ἐγκυκλίων τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι 1901, σελ. 302-303.

47. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 62. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 653.

48. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 305 κ. ἑ.

43. Κ. Οἰκονόμου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 121.

44. Migne, Ἑλληνικὴ Πατρολογία, τόμος 155, στ. 365.

ρίζονται Ἐκκλησιαστικὰ συμβούλια, συνιστάμενα ἀπὸ τὸν Δήμαρχον, τὸν ἀνήκοντα ἐφημέριον καὶ δύο ἕως τέσσαρας δημότας διοριζομένους παρὰ τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου»⁴⁹. Ἀκριβῶς δὲ ἡ διάταξις αὕτη τοῦ νόμου ὑπῆρξεν ἡ αἰτία νὰ ἀναφυῇ τὸ συνταράξαν τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος «ψαλτικὸν ζήτημα», τὸ ὁποῖον εἶναι συνδεδεμένον καὶ μὲ τοὺς νεωκόρους, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν διορισμὸν καὶ τὴν παῦσιν αὐτῶν.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1861 κ.έ. τὸ ἀρμόδιον Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, διὰ σχετικῶν αὐτοῦ ἐγγράφων, εἶχεν ἀποφανθῆ, ὅτι, οὐχὶ μόνον οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ διάκονοι, ἀλλὰ καὶ οἱ ψάλται καὶ οἱ ἀναγνώσται καὶ οἱ ὑπηρέται «ὡς ὄντες καὶ οὗτοι κληρικοὶ καὶ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ὑπηρετοῦντες ὑπάγονται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς» καὶ οὐχὶ τῆς δημοτικῆς τοιαύτης⁵⁰.

Ἐπίσης καὶ ἡ Ἱερά Σύνοδος, διὰ τῆς ἀπὸ 15 Νοεμβρίου τοῦ 1891 Ἐγκυκλίου αὐτῆς «περὶ τοῦ μὴ ἐπεμβαίνειν τοὺς δημάρχους καὶ τοὺς Ἐπιτρόπους τῶν ἐνοριακῶν ναῶν εἰς τὸν διορισμὸν τῶν πρεσβυτέρων, ἱεροδιακόνων, ψαλτῶν καὶ ὑπηρέτων», διεμαρτύρητο διὰ τὸ γεγονός, ὅτι «ποῦ μὲν ἐνιοὶ τῶν δημάρχων, ποῦ δὲ οἱ ἐπίτροποι τῶν ἐνοριακῶν ἐκκλησιῶν, σφετεριζόμενοι δικαίωμα ἀνήκον ἀποκλειστικῶς εἰς μόνους τοὺς Ἱεράρχας, ἐπεμβαίνουν ἐναντίον τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ γράμματος τῶν ἱερῶν κανόνων εἰς τὸν διορισμὸν τῶν ἐφημερίων, πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν ὑπηρέτων», ὑπὸ τὴν λέξιν ὑπηρέτας νοοῦσα τοὺς νεωκόρους⁵¹.

Οὐχ ἦττον ὁμως, ἡ Ἱερά πάλιν Σύνοδος, διὰ μεταγενεστέρως αὐτῆς Ἐγκυκλίου τῆς 13 Ἀπριλίου τοῦ 1901, ὑπαναχωροῦσα οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ ὡς ἄνω θέματος, ἢ ἐλαστικῶς φερομένη ἐν προκειμένῳ, ἀπεδέχθη ἀπόφασιν κοινήν τῶν Ὑπουργείων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Ἐσωτερικῶν, καθ' ἣν ἀναγνωρίζεται μὲν τὸ δικαίωμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν συμβουλίων εἰς τὸ διορίζειν τοὺς ψάλτας (καὶ νεωκόρους) εἰς τοὺς ἐνοριακοὺς ναοὺς, ἀλλὰ μετὰ συνεννόησιν πρὸς τὸν ἀρμόδιον Ἐπίσκοπον καὶ συγκατάθεσιν αὐτοῦ⁵².

Ἐν πάσῃ δὲ περιπτώσει, τὸ ζήτημα τοῦτο τοῦ διορισμοῦ καὶ τῆς παύσεως τῶν ψαλτῶν καὶ δὴ καὶ τῶν νεωκόρων, σοβοῦν ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, κατὰ τὰ ἔτη 1908 καὶ 1909 συνετάραξε τὴν Ἐπισκοπὴν Δημητριάδος (Βόλου), κατ' ἀρχὰς ἀναφυῖν εἰς Πορταριά, βραδύτερον δὲ ἐπεκαθῆν εἰς τὸν Ἄλμυρὸν καὶ τὸν Βόλον.

49. Ἔργα καὶ ἡμέραι Δημητριάδος Γερμανοῦ, ὑπὸ Στεφ. Παπαδημητρίου, Ἀθήναι 1941, σελ. 274.

50. Ἔργα καὶ ἡμέραι Δημητριάδος Γερμανοῦ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 203.

51. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 633.

52. Ἀρχιμ. Στεφάνου Γιαννοπούλου, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 634.

Ἀναμφιβόλως δὲ αἰτία τοῦ ζητήματος ὑπῆρξεν, ὡς εὐστόχως ἤδη παρετηρήθη, ἡ ἀσέβεια τῶν τοπικῶν πολιτικῶν ἀρχῶν, τὰ κομματικὰ συμφέροντα, ἡ τάσις τῆς Πολιτείας νὰ εἰσχωρῇ πολλακίς εἰς τὰ ζητήματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τέλος ἡ ἀνεπάρκεια ἢ ἡ ἀμέλεια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας⁵³. Ἀλλὰ καὶ πέραν τῆς ἐπαρχίας Δημητριάδος ἐπεξετάθη τὸ ζήτημα τοῦτο, καὶ δὴ καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸν Πειραιᾶ, τὴν Τρίπολιν, τὴν Ἀμφιλοχίαν, καὶ τὴν Ἄρταν. Ὁ Ἐπίσκοπος, ὡς τότε ὠνομάζετο, Δημητριάδος Γερμανὸς (Μαυρομάτης) [1907-1935] δραστήριος Ἱεράρχης, ἠγωνίσθη σκληρὸν ἀγῶνα, πρὸς ἐπικράτησιν τῶν ἐν προκειμένῳ κανονικῶν τῆς Ἐκκλησίας δικαιωμάτων, τὰ ὁποῖα καὶ ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὴν ἐν τέλει.

Τὸ ζήτημα τοῦτο τὸ εἰς τοὺς ψάλτας καὶ τοὺς νεωκόρους ἀναγόμενον, λίαν ἐνδιαφέρον ἀπὸ ἱστορικῆς καὶ κανονικῆς ἐπόψεως, ἀπησχόλησεν, ὡς ἦτο φυσικόν, καὶ τὴν Ἱεράν Σύνοδον, ἀνείμχθησαν εἰς αὐτὸ δικαστήρια, ἡ Βουλὴ τῶν Ἑλλήνων, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 31 Μαρτίου 1908, δήμαρχοι, τύπος, νομάρχαι, ἀρχιερατικοὶ ἐπίτροποι, ἀστυνόμοι, χωροφύλακες, νομικοὶ σύμβουλοι, ὁ Ἄρειος Πάγος, ὁ παρὰ τῷ ὁποίῳ Εἰσαγγελεὺς Δημήτριος Τζιβανόπουλος ἐμπεριστατωμένην Γνωμοδότησιν κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1908, ἔκαμε, ῥηθμιστικὴν τοῦ προβλήματος.

Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀναπτυχθῇ τὸ ὡς ἄνω ζήτημα ἐνταῦθα. Πάντως ἐκ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐταλαιπωρήθη ἡ Ἐκκλησία, διότι ἀρκεῖ νὰ ἀναφερθῇ τὸ ὅτι κοινοτικὰ συμβούλια ἀπέλυον ψάλτας καὶ νεωκόρους ἐν ἀγνοίᾳ τῶν οἰκείων Ἱεραρχῶν, διώριζον ἀντ' αὐτῶν ἄλλους τῆς προτιμήσεως αὐτῶν, μὴ ἀναγνωρίζομένους ὑπὸ τῶν Ἐπισκόπων, διαταράσσετο ἢ ἐντὸς τῶν ναῶν ἐκκλησιαστικὴ εἰρήνη, διεκόπητο ἡ θεία λειτουργία, ἔμαλλον ἀντὶ τῶν ψαλτῶν ἱερεῖς, ἐκλείοντο οἱ ἱεροὶ ναοί, ἐδημιουργοῦντο λογομαχίαι καὶ φωνασκίαι, ἀφηροῦντο αἱ γλώσσαι τῶν κωδῶνων τῶν Ἐκκλησιῶν, ἵνα μὴ καλῶνται οἱ χριστιανοὶ εἰς τέλει τῶν τῆς λατρείας εἰς τοὺς ἱεροὺς ναοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων ἀφήρουν, οἱ τῶν κοινοτικῶν συμβουλίων, καὶ τὰς κλειδας⁵⁴.

Λήξαντος τοῦ θλιβεροῦ τούτου ζητήματος, τῶν δὲ ψαλτῶν καὶ τῶν νεωκόρων, κατὰ τὰς γνωματεύσεις τὰς γενομένας ἐν τῇ διαρκείᾳ αὐτοῦ, ἀναγνωρισθέντων ὡς «κληρικῶν» ὑπαγομένων εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ἐπισκόπου καὶ διοριζομένων ὑπ' αὐτοῦ, ὁ πρῶτος ἐνοριακὸς νόμος, ὁ ὁποῖος ἐξεδόθη τὸ ἐπόμενον

53. Ἔργα καὶ ἡμέραι Δημητριάδος Γερμανοῦ, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 202-203. κ. ἔξ.

54. Ἔργα καὶ ἡμέραι Δημητριάδος Γερμανοῦ, ἐνθα, ἀπὸ τῆς σελίδος 202 μέχρι τῆς σελίδος 373, ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ ἐξιστορεῖται τὸ «ψαλτικὸν ζήτημα» καὶ δημοσιεύονται ἅπαντα τὰ ἐγγράφα, αἱ γνωματεύσεις, αἱ Ἐγκύκλιοι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ.λ.π. ἀναγόμενα εἰς αὐτό. Πρβλ. Αἱ Συνοδικαὶ Ἐγκύκλιοι, ἐκδιδόμεναι ἐπιμελείᾳ Ἀρχιμ. Χρυσόστομου Θέμελη (νῦν Ἐπισκόπου Θανμακοῦ), Τόμος Α' (1901 - 1933) Ἀθήναι 1955, σελ. 143-156 καὶ σελ. 187-198. Πρβλ. Μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Ἱεζεκιήλ, Ἔργα καὶ ἡμέραι, τόμος Α', Βόλος 1947, σελ. 542-551.

ΟΙ ΑΙΡΕΤΙΚΟΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟΙ

('Ανταπάντησις εἰς τὸν Πάστορα κ. Μ. Κυριακάκη)

Ὁ κ. Μ. Κυριακάκης, πάστορ τῆς καλουμένης Ἑλληνικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ὑπογράφων ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Μ.Β.Κ. ἐδημοσίευσεν εἰς τὸ ὄργανον τῆς προμηνημονευθείσης ὁμάδος «' Αστὴρ τῆς Ἀνατολῆς» τοῦ τεύχους Αὐγούστου 1959 σελ. 102 ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ Ἕλληνες Εὐαγγελικοί, τί εἶναι καὶ τί πιστεύουν», χαρακτηρισθὲν ὡς «ὀφειλομένη ἀπάντησις εἰς τὸν Θεοφιλέστατον Ἐπίσκοπον Ἀχαΐας κ. Παντελεήμονα».

Διὰ τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου τοῦ ὁ κ. Κυριακάκης προσπαθεῖ νὰ ἀναιρέσῃ διαλαμβανόμενά τινα εἰς ἄρθρα μου περὶ τῶν Εὐαγγελικῶν, δημοσιευθέντα εἰς τὸ περιοδικὸν Διδαχὴ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας. Εἶναι τῶ ὄντι γεγονός, ὅτι τὸ περιοδικὸν Διδαχὴ ἐδημοσίευσεν ἄρθρα μου κατὰ τῶν Εὐαγγελικῶν, ὅχι εἰδικῶς διὰ τὸ ἐν λόγῳ περιοδικὸν γραμμένα, ἀλλὰ παραληφθέντα ἢ μᾶλλον αὐτουσίως ἀναδημοσιευθέντα ἀπὸ φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «Οἱ Εὐαγγελικοί», γραφέν ὑπ' ἐμοῦ καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τὸ ἐν λόγῳ φυλλάδιόν μου, ὡς καὶ ἕτερα περὶ Ἀντβεντιστῶν, Χιλιαστῶν, Πεντηκοστιανῶν ἐξεδόθησαν καθ' ἑκατοντάδας χιλιάδων ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καὶ διενεμήθησαν καὶ διανεμόνται ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας πρὸς διαφώτισιν τῶν πιστῶν. Καὶ ταῦτα πληροφορικῶς διὰ τὴν προέλευσιν τῶν ἄρθρων μου τῆς «Διδαχῆς», ἃν καὶ μετὰ πολλῆς τῆς προθυμίας, διὰ φωτιστικούς σκοποὺς καὶ ἐν τοῖς πλαισίοις τοῦ ἀντιαιρετικοῦ ἔτους, θὰ ἠδυνάμην νὰ γράφω καὶ ἄρθρα

εἰς οἰοδήποτε ὀρθόδοξον περιοδικόν, ἀντιαιρετικὰ τῶν πλανῶν τῶν διαφόρων αἰρετικῶν, ὡς ἔπραξα καὶ πράττω διὰ τῆς συνεχιζομένης ἐκδόσεως τῆς ἀντιαιρετικῆς σειρᾶς, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶδον τὸ φῶς τὰ ἀντιαιρετικὰ τῶν αἵρέσεων βιβλιάρια ὑπὸ τοὺς τίτλους: Χιλιασταί. 2. Ἀντβεντισταί. 3. Πεντηκοστιανοί 4. Θεραπευταί τῆς καλουμένης Χριστιανικῆς Ἐπιστήμης, καὶ θὰ ἴδουν προσεχῶς, Θεοῦ θέλοντος, τὸ φῶς τὰ ἔτοιμα τοιαῦτα, ὑπὸ τὴν κατωτέρω ἀρίθμησιν καὶ τοὺς τίτλους, 5 Πρεσβυτεριανοί ἢ Εὐαγγελικοί 6. Ἀναβαπτισταί, Μενωῖται, Βαπτισταί Κογκρεγκασιοναλισταί, Μεθοδισταί, 7. Λουθηρανοί, Ἐπισκοπιανοί, 8. Διάφοροι δευτερεύουσαι Προτεσταντικαὶ ὁμάδες.

Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Κυριακάκη γραφόμενα. Ἐν πρώτοις ὁμιλεῖ περὶ μὴ ἐκλιπόντος φανατισμοῦ ὡς καὶ μισαλλοδοξίας εἰς τὴν χώραν μας, καὶ βεβαίῳ ὅτι διεψεύσθη εἰς τὰς ἐλπίδας του περὶ τούτου, πλην ὅτι «ὁ λαὸς εἰς τὸ σύνολόν του, μὲ τὸ ἄγνον ἑλληνικὸν καὶ φιλελεύθερον πνεῦμά του, μένει ἀδιάφορος εἰς τὰς καταβαλλομένας προσπάθειαις πρὸς δημιουργίαν τεχνητοῦ κλίματος θρησκευτικῆς μισαλλοδοξίας». Ἀλλὰ παρεξηγεῖ ὁ κ. Μ. Κυριακάκης, ἐν τῷ ἰδίῳ αὐτοῦ προφανῶς φανατισμῷ, τὰ πράγματα καὶ τὰ γεγονότα. Διότι ποῦ βλέπει τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν μισαλλοδοξίαν; Μήπως εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν τῶν Πρεσβυτεριανῶν καὶ αὐτοκλουμένων Εὐαγγελικῶν, τῆς τελέσεως τῶν Θρησκευτικῶν τῶν καθηκόντων; Μήπως εἰς τὴν ὑπάρχουσαν ἐλευθερίαν τῆς διεξαγωγῆς τοῦ κηρύγματός των; Μήπως εἰς τὴν ὑφι-

ἔτος τῆς λήξεως τοῦ «Ψαλτικοῦ ζητήματος», ἦτοι τὸ 1910, καθορίζει τὸν τε τρόπον διορισμοῦ τῶν ψαλτῶν καὶ τῶν νεωκόρων καὶ τὸν τρόπον μισθοδοσίας αὐτῶν.

Τοιουτοτρόπως τὸ ἄρθρον 12 τοῦ εἰρημένου νόμου («Νόμος - ΓΦ4ζ' - ὑπ' ἀριθμ. 3596 - περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ τῆς περιουσίας αὐτῶν, περὶ προσόντων ἐφημερίων καὶ μισθοδοσίας αὐτῶν»), ἀναφέρει ὅτι: «...τοὺς ψάλτας καὶ νεωκόρους προτείνουσιν οἱ ἐπίτροποι ἐν συμπράξει μετὰ τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Ἐπιτρόπου, κατὰ τοὺς ὅρους τοῦ προηγουμένου ἐδαφίου, καὶ ἀπόλυει αὐτοὺς ἐὰν καταδειχθῶσιν ἀνεπαρκεῖς περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν». Εἰς δὲ τὸ ἄρθρον 2 καθορίζεται ὅτι: «ἢ περιουσία τοῦ ναοῦ χρησιμεύει διὰ τὰς ἀναγκαίας ἐπισκευὰς .. καὶ διὰ συντήρησιν καὶ μισθοδοσίαν τῶν ἐφημερίων, ἱεροδιακόνων, ἱεροψαλτῶν καὶ νεωκόρων ..»⁵⁶.

Μετὰ ταῦτα, οἱ κατὰ καιροὺς δημοσιευθέντες νόμοι «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων», ἀναφέρουσι τὸν τρόπον διορισμοῦ καὶ παύσεως τῶν νεωκόρων κ.λ.π. Ὁ δὲ σήμερον ἰσχύων νόμος 2200/1940 «περὶ ἱερῶν ναῶν καὶ ἐφημερίων», ἐν ἄρθρῳ 64ῳ καθορίζει ὅτι: «οἱ ψάλται καὶ νεωκόροι διορίζονται καὶ παύονται

ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου, μετὰ γνώμην τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, εἰς εἰδικὴν συνεδρίασιν συνεργομένου, εἰς ἣν δέον ἀπαραιτήτως νὰ μετέχη καὶ τὸ κληρικὸν μέλος. Ὅριον ἡλικίας διὰ τοὺς .. νεωκόρους ὀρίζεται τὸ 65ον. Ὁ Μητροπολίτης ἄσκει πειθαρχικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ψαλτῶν καὶ νεωκόρων διὰ πᾶσαν παράβασιν, ἀναγομένην εἰς τὴν κανονικὴν τέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν, ἐπιβάλλων μετὰ προηγουμένην ἔγγραφον ἀπολογία τὴν ποινὴν τοῦ προστίμου μέχρι διακοσίων δραχμῶν, καὶ ἐν ὑποτροπῇ πρόστιμον 500 δραχμῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ, προσωρινὴν καὶ ὀριστικὴν ἀπόλυσιν .. Οἱ ἱεροψάλται καὶ οἱ νεωκόροι, ὡς ἀποτελοῦντες τὸν κατώτερον κληρὸν τῆς Ἐκκλησίας, δὲν ὑπάγονται εἰς τὰς περὶ συλλογικῶν συμβάσεων κειμένας διατάξεις»⁵⁶. Ἐνῶ δὲ οἱ ἱεροψάλται «οἱ ἔμισθοι καὶ ὑπὸ τοῦ οἴκειου Ἀρχιερέως χειροτονηθέντες καὶ ἀσκούντες ὡς μόνον ἐπάγγελμα τὸ τοῦ ἱεροψάλτου καὶ ὑπηρετοῦντες εἰς πρωτεύουσας νομῶν ἢ πόλεις ἄνω τῶν 10.000 κατοίκων» ἀσφαλίζονται ὑποχρεωτικῶς εἰς τὸ TAKE, οἱ νεωκόροι δὲν ἀσφαλίζονται εἰς αὐτό, ἀλλὰ εἰς τὸ ΙΚΑ»⁵⁷.
(Συνεχίζεται) † Ὁ Θαυμακοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

55. Ἐφημερίς τῆς Κυβερνήσεως τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος, τεύχος Α', ἀριθμ. φύλλον 93 τῆς 9 Μαρτίου 1910, σελ. 499 κ. ἔ.

56. Ἀγγέλου Ἱ. Καμβύση, Ἐκκλησιαστικοὶ νόμοι, Ἀθήναι 1952, σελ. 234.

57. Ἀγγέλου Ἱ. Καμβύση, ἔνθα ἀνωτέρω, σελ. 266.

σταμένην ἐλευθερίαν τῆς ἐκδόσεως καὶ κυκλοφορίας τῶν βιβλίων καὶ τῶν περιοδικῶν των; Μήπως εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς εἰσαγωγῆς ἀθρώως ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ χρημάτων καὶ ἐντύπου ὑλικοῦ πρὸς διενέργειαν προπαγάνδας ἐνταῦθα; Μήπως εἰς τὴν διὰ προπαγανδιστικούς καὶ προσηλυτιστικούς ἀποκλειστικῶς σκοποὺς διανομὴν ὑπὸ τῶν Εὐαγγελικῶν δεμάτων καὶ χρημάτων πρὸς χρησιμοποίησιν των διὰ τὴν ἐξαγορὰν τῶν συνειδήσεων τῶν ἐνδεῶν ἐκ τῶν ὀρθοδόξων; Μήπως εἰς τὰς ἀνακοινώσεις εἰς τὰς ἐφημερίδας περὶ θρησκευτικοῦ κηρύγματος ἄνευ τῆς ἀναγραφῆς εἰς αὐτὰς ὅτι πρόκειται περὶ αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς προτεσταντικῆς παραφυάδος; Μήπως εἰς τὰ κατὰ Κυριακὴν ἄρθρα, δημοσιεύμενα εἰς τὰς καθημερινὰς ἐφημερίδας, ἐπὶ ἀδροτάτῃ, ὡς θρυλεῖται, πληρωμῇ ὑπὸ τοῦ Σ. Ζωδιάτου, τὰ ὁποῖα δὲν χαρακτηρίζονται ὅτι εἶναι εὐαγγελικῶν ἀρχῶν, προφανέστατα διὰ παραπλανητικούς σκοποὺς, καὶ τὰ ὁποῖα ὡς ἐπίσης διὰ προπαγανδιστικούς καὶ παραπλανητικούς σκοποὺς, ἀσχολοῦνται ὄχι μὲ τὸ καλενδάριον τῆς Πρεσβυτεριανῆς ἢ Εὐαγγελικῆς Ὁμολογίας, ἀλλὰ μὲ τὰς περικοπὰς τὰς ἀναγινωσκομένας καθ' ἑκάστην Κυριακὴν ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ; Εἶναι ἄραγε ἐνδεῖξις ὑπάρξεως φανατισμοῦ καὶ μισαλλοδοξίας μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων ἢ ἐνέργεια τῆς Ἐκκλησίας νὰ διαφωτίσῃ τὸ ποιμνίον τῆς προφορικῶς καὶ γραπτῶς περὶ τοῦ κινδύνου, τὸν ὁποῖον διατρέχει ἡ πίστις των ἢ ὀρθόδοξος ἐκ τῶν διαφόρων ποικιλωνύμων αἰρετικῶν, ὡς εἶναι οἱ Πρεσβυτεριανοὶ ἢ Εὐαγγελικοί, οἱ Χιλιασταί, οἱ Σαββατισταί, οἱ τοῦ Τετραγωνικοῦ Εὐαγγελίου καὶ οἱ ἕτεροι προτεστάνται; Εἶναι μισαλλοδοξία καὶ φανατισμὸς αἱ διαμαρτυρίαι τῶν Ὁρθοδόξων καὶ αἱ ἐνέργειαι των πρὸς ἀναχαίτισιν τῶν προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν φανατικωτάτων ἐν πάσαις ταῖς ἐκδηλώσειν αὐτῶν προτεσταντῶν; Εἶναι φανατισμὸς καὶ μισαλλοδοξία ἢ ἐξάσκησις τοῦ ἱερωτάτου καθήκοντος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον εἶναι ἡ περιφρούρησις τοῦ ποιμνίου τῆς, ἢ ἐπαγρύπνησις ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἡ ἐπίθεσις ἀκόμη κατὰ τῶν ἐπιδραμόντων ποικιλωνύμων προβατοσχήμων λύκων, τῶν προτεσταντικῶν ἀναριθμητῶν παραφυάδων, μεταξὺ τῶν ὁποίων οἱ Πρεσβυτεριανοὶ ἢ Εὐαγγελικοί, ἐπαγγελλόμενοι ἀνέκαθεν μετ' ἰδιαίτερον τόνου καὶ ἐν χριστιανικωτάτῳ χώρῳ, ὡς ἡ Ἑλλάς, τὴν παροχὴν τῆς σωτηρίας δωρεάν; !!

Δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐν ἐπιγνώσει, ὅτι οὔτε φανατικοὶ εἴμεθα οὔτε μισαλλόδοξοι, τούναντίον δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀποδεικνύονται ὅτι ἀπὸ φανατισμὸν ἐμφοροῦνται οἱ Πρεσβυτεριανοὶ αὐτοκαλούμενοι Εὐαγγελικοί, τοὺς ὁποίους πειράζουσι αἱ διαφωτιστικαὶ διὰ τὸν λαὸν μας προσπάθειαι καὶ ἐνέργειαι, καὶ οἱ ὁποῖοι, μετ' ὄλων τῶν ἐτέρων προτεσταντικῶν παραφυάδων, μηχανεύονται τὰ πάντα νὰ ἀποσπᾶσιν ὀρθοδόξους ἐκ τῆς πίστεώς των καὶ τῆς Ἐκκλησίας των διὰ νὰ αὐξήσῃσιν τὰς ἰδικὰς των μικρὰς ομάδας.

Ἐκ τῶν πραγμάτων δύναται νὰ βεβαιωθῇ καὶ νὰ ἀποδειχθῇ, ὅτι ὄχι μόνον φανατισμοῦ στερούμεθα, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἔχομεν περισσοτέραν τοῦ δέοντος ἀνοχὴν καὶ ἡμεῖς καὶ ὁ λαὸς μας, καὶ ἐνῶ θὰ ἔπρεπε ἄλλως πῶς νὰ ἀπαντῶμεν εἰς τὰς φορτικὰς ὀχλήσεις τῶν διαφόρων προτεσταντικῶν προπαγανδιστῶν, οἱ ὁποῖοι

ἀνὰ πᾶσαν ὥραν τῆς ἡμέρας ἐπισκέπτονται τοὺς ὀρθοδόξους κατ' οἶκον μὲ δηλητηριώδες μείδιμα, μὲ λόγους δολίους, μὲ πᾶμφθινα βιβλία, μὲ φυλλάδια, μὲ ὑποσχέσεις διὰ δέματα, χρήματα ὑποτροφίας κ.λ.π., ὁ ὀρθόδοξος λαὸς μας ἄνευ φανατισμοῦ, ἄνευ μισαλλοδοξίας μὲ ὑπερβολικὴν ἀνεκτικότητα, ἀπλῶς, ἢ κλείουσι πρὸς αὐτοὺς τὴν θύραν ἢ δὲν τὴν ἀνοίγουσι καθόλου. Τὸ τοιοῦτο διεπιστώσαμεν κατὰ τὸν παρελθόντα χειμῶνα, ὅποτε κατὰ τὰς ἐπισκέψεις φοιτητῶν τῆς Θεολογίας καὶ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Φροντιστηρίου τῆς Ριζαρείου, εἰς τὰς ἐνορίας, πρὸς διανομὴν θρησκευτικοῦ ἐντύπου καὶ μεταφορὰν πρὸς αὐτοὺς τοῦ χαιρετισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἠύρισκοντο οὗτοι πρὸ κλειστῶν θυρῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν ἦνοιγον εἰς οὐδένα οὐδὲ εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν προαναφερθέντων φοιτητῶν, τοὺς ὁποίους οἱ χριστιανοὶ ἡμῶν ἠγνόουν, ἀντιθέτως δὲ ἦνοιγον διάπλατα καὶ οἱ φοιτηταὶ ἐγένοντο δεκτοὶ εὐγνωμόνως, μόνον ὅταν καθιερώθη ὥστε αἱ ὀμάδες τῶν φοιτητῶν νὰ πλαισιῶνται μὲ ἓνα κληρικόν, ἓνα οἰονδήποτε ὀρθόδοξον ρασοφόρον.

Θὰ πράξωμεν λοιπὸν τὸ καθήκον ἡμῶν καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἀντιαιρετικὸν ἔτος καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη καὶ θὰ διαφωτίσωμεν καὶ θὰ κινηθῶμεν, καὶ θὰ φωνάξωμεν καὶ θὰ πολεμήσωμεν, ὅπωςδῆποτε καὶ ἂν χαρακτηρισθῶμεν ὅ,τιδῆποτε καὶ ἂν ἴδωμεν δημοσιεύμενον ὅ,τιδῆποτε καὶ ἂν ἀκούσωμεν, διότι τοῦτο ὑπαγορεύει τὸ καθήκον ἡμῶν ἔναντι τῆς ἀληθείας, ἔναντι τῆς πίστεώς μας, ἔναντι τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ κ. Μ. Κυριακάκης λυπεῖται καὶ παραξενεύεται ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρῳ του, ὅτι ἀποκαλοῦμεν τοὺς Πρεσβυτεριανούς ἢ Εὐαγγελικούς αἰρετικούς. Ἀλλὰ μήπως οἱ Εὐαγγελικοὶ εἶναι Ὁρθόδοξοι; Εἶθε νὰ ἦσαν Ὁρθόδοξοι καὶ νὰ μὴ ἦσαν αἰρετικοί. Παρ' ὅτι ὅμως καὶ πιθανώτατα διὰ λόγους παραπλανητικούς, ἀναγράφεται εἰς τὸ Εὐαγγελικὸν Περιοδικὸν «Ἡ Φωνὴ τοῦ Εὐαγγελίου» (Σεπτέμβριος 1959 σελ. 2 ἐξωφύλλου) ὅτι ἡ Ἑλλην. Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία εἶναι ὀρθόδοξος, εἶναι ἀντιθέτως καθαρῶς προτεσταντικὴ, ἀνήκουσα εἰς τὴν γνωστὴν διὰ τὰς Καλβινιστικὰς τῆς τάσεις Πρεσβυτεριανικὴν ὀμάδα, μὴ ἔχουσα ἱερωσύνην, μὴ πιστεύουσα εἰς μυστήρια, μὴ παραδεχομένη παράδοσιν, ἤτοι ἔχουσα ἐντὸς ἑαυτῆς ἐγκριθρυμένην τὴν αἴρεσιν καὶ κάθε σπέρμα αἰρέσεως.

Ἐὰν δὲν ἔχουν οὕτω τὰ πράγματα, καὶ ἐὰν δὲν παραδέχονται τὴν περὶ ἀπολύτου προορισμοῦ διδασκαλίαν τοῦ Καλβίνου, ἂν προσκλίνουσι ἢ δὲν προσκλίνουσι εἰς Ἀρμινιανικὸς δοξασίας, ἂν θέλουσι νὰ μὴ ὀνομάζωνται αἰρετικοί, ἂν παραδέχωνται τὰ μυστήρια, τὴν ἱερωσύνην, τὴν ἱεράν παράδοσιν, τὴν ἐκκλησίαν καὶ δὲν ἐπιθυμοῦν νὰ παραπλανοῦν τοὺς ὀρθοδόξους, ἅς κάνουν μίαν ὁμολογίαν πίστεως πλήρη καὶ σαφῆ καὶ ἅς μᾶς εἴπωσι τί πιστεύουσιν καὶ ποῦ ἴστανται, διὰ νὰ κρίνωμεν καὶ ἡμεῖς καὶ παύσωμεν ἢ νὰ τοὺς ἀποκαλώμεν αἰρετικούς, ἢ νὰ τοὺς κατατάσωμεν λανθασμένως εἰς ἄλλην ἀντ' ἄλλης ὀμάδα ἐκ τῶν ὑφισταμένων εἰς τοὺς κόλπους προτεσταντικοῦ κόσμου.

Διὰ τὸν Ἰωάνν Κίνγκ, ὅτι δὲν ὑπῆρξεν οὗτος ἀρχηγὸς τῶν Πρεσβυτεριανῶν ἢ Εὐαγγελικῶν ἐν Ἑλλάδι, ἐρωτῶμεν ὅτι ἐὰν ἦλθεν, ὡς ὁ κ. Μ. Κυριακάκης λέγει, διὰ νὰ φέρῃ βοηθήματα εἰς Ἑλλάδα προερχόμενα

ἐκ χριστιανῶν φιλελλήνων ἐξ Ἀμερικής, φιλέλην ὦν καὶ οὗτος, διατὶ μετὰ ταῦτα ἀφοῦ ἔδωσε τὰ βοηθήματα δὲν ἐπῆγε εἰς τὴν πατρίδα του καὶ τὴν ἐνορίαν του; Διατὶ ἐπετέθη παντοιοτρόπως κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας; Διατὶ ἐξωρίσθη ὑπὸ τῆς τότε Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως; Τόσον ἀφιλόξενον ἦτο τὸ ἐλληνικὸν κράτος τότε καὶ ἐξώρισε καὶ ἐταλαιπώρησε ἕνα φιλάνθρωπον καὶ δὴ φιλέλληνα ἀμερικανόν; Ἄλλ' ἀπλούστατα, ὁ Ἰωνᾶς Κίνγκ ἦλθεν ὡς ἱεραπόστολος εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπροπαγάνδισε τὰς προτεσταντικὰς ἀρχὰς μετὰ τὰ σχολεῖα καὶ τὰ βοηθήματα, ὅπερ μέχρι σήμερον πράττουν οἱ παντὸς εἶδους θρησκευτικοὶ προπαγανδιστὰι εἴτε παπικοὶ εἶναι, εἴτε προτεστάνται, ἀπέκτησεν ὁπαδούς τὸν Μιχ. Καλαποθάκη κ.λ.π., οἱ ὅποιοι ἐνεφανίσθησαν ὡς πρῶτοι ἀποτελέσαντες τὴν Προσβυτεριανικὴν ἢ Εὐαγγελικὴν Ἐκκλησίαν. Ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν ὑφ' ἡμῶν διὰ τῆς προσωνυμίας ἀρχηγοῦ τῶν Εὐαγγελικῶν ἐν Ἑλλάδι τοῦ Ἰωνᾶ Κίνγκ, ἐὰν δὲν τὸν παραδέχωνται οἱ τῆς Εὐαγγελικῆς ὁμάδος ὡς πρῶτον ἀρχηγόν των δικαίωμα των εἶναι, ἀλλ' ἡμεῖς ὅπωςδήποτε δὲν εἶχομεν πρόθεσιν νὰ τὸν φέρωμεν ἀντιμέτωπον πρὸς τὸν Χριστόν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἀρχηγίαν τῆς Προσβυτεριανικῆς Ἐκκλησίας.

Ὡς πρὸς τὴν ἀναφερομένην ἀνακρίβειαν ἡμῶν διὰ τὴν μὴ ἀποσκήρτησιν τῆς Ἐλευθέρας Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὴν μὴ συγκατάταξιν τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν Προσβυτεριανικὴν προτεσταντικὴν ὁμάδα, δηλοῦμεν ὅτι θὰ ἤμεθα εὐγνωμόνες εἰς πάντα ὅστις ἠθελε μᾶς παρασχεῖ πληροφορίας περὶ τῆς προελεύσεως, ἱστορίας, διδασκαλίας κ.λ.π., τῶν ἐν Ἑλλάδι φερόντων τὸ ὄνομα Εὐαγγελικοί, διότι πολὺ δεινοπαθοῦμεν νὰ συλλέξωμεν σαφεῖς πληροφορίας περὶ αὐτῶν, ὡς συμβαίνει δυστυχῶς μετὰ πάντα ἀσχολούμενον μετὰ τὸν κυκεῶνα τῶν ἀναριθμητῶν καὶ ποικιλιώνων προτεσταντικῶν αἱρέσεων, παραφύδων καὶ ἀποχρώσεων.

Ὁ ἐκ τῆς δῆθεν ἀνακριβείας ἰσχυρισμὸς τοῦ κ. Μ. Κυριακάκη ὅτι δὲν εὐσταθεῖ τὸ λεγόμενον ὑφ' ἡμῶν, ὅτι ὑφίσταται τὸ γεγονός τοῦ σάρακος τῆς κατατμήσεως εἰς τοὺς προσβυτεριανικοὺς κόλπους, ἀπαντῶμεν, ὡς ἔχομεν ἀναγράψει καὶ ἐν τῷ μνημονευθέντι φυλλαδίῳ ἡμῶν, ὅτι ὁ ὅλος Προσβυτεριανικὸς κόσμος εἶναι διηρημένος εἰς 10 ὑποδιαιρέσεις 7 Καλβινιστικῆς χροιάς καὶ 3 Ἀρμενιανικῆς τοιαύτης καὶ ὅτι ὁ ὅλος προτεσταντικὸς κόσμος εἶναι χωρισμένος εἰς τριακοσίας πεντήκοντα ὑποδιαιρέσεις καὶ κατατμήσεις. Ὡστε δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδείξῃ ὁ κ. Μ. Κυριακάκης διὰ τῶν διηρημένων μεταξύ των, καίτοι τὴν αὐτὴν περίπτου ἐχόντων διδασκαλίαν εὐαγγελικῶν τῆς Ἑλλάδος, τὴν ἀνυπαρξίαν τῆς νόσου τῆς διαιρέσεως, ἢ ὅποια τοὺς κατατρέπει, διότι σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἠνωμένοι οἱ ἐν Ἑλλάδι αὐτοκαλούμενοι παντοειδεῖς Εὐαγγελικοί, εἶναι κατ' ἀκολουθίαν διηρημένοι, ὡς πρὸς δὲ τὸν, μὴ δυνάμενον νὰ ἀρθῇ, σκόπελον τῆς ὑφισταμένης διαιρέσεως γενικῶς τῶν προτεσταντῶν διεκρίναμεν εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ κ. κ. Μ. Κυριακάκη (σελ. 101 τέλος α'. στήλης καὶ ἐξ.) νέαν δικαιολογητικὴν θεωρίαν, δι' ἧς διδάσκειται ὅτι ἡ ἐνότης ὑφίσταται ἐν τῇ διαιρέσει!!

Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Προσβυτεριανικῆς

Ἐκκλησίας περὶ Ἐκκλησίας, περὶ Μυστηρίων, τῆν ὅποιαν θίγει ὁ κ. Μ. Κυριακάκης δὲν εἶναι τοῦ παρόντος νὰ ἀσχοληθῶμεν, καθ' ὅτι ἐν προκειμένῳ εἶναι γνωστὰ αἱ διαφοραὶ καὶ τὸ χάσμα, τὸ ὅποιον χωρίζει ἡμᾶς τοὺς Ὁρθοδόξους ἀπὸ τοὺς Προσβυτεριανούς καὶ γενικῶς ἀπὸ τοὺς προτεστάντας, θέλομεν ὅμως νὰ ὑπογραμμίσωμεν ὅτι τὰ ἀναγραφόμενα ὑπὸ τοῦ ἐν λόγω ἄρθρογράφου περὶ τῶν μνημονευθειῶν διδασκαλιῶν ἀπὸ Προσβυτεριανικῆς ἢ Εὐαγγελικῆς ἀπόψεως, ἀποδεικνύουν περιτράνως πόσον ἀκραιφνεῖς προτεστάνται καὶ αἱρετικοὶ εἶναι οἱ Προσβυτεριανοὶ ἢ Εὐαγγελικοὶ καὶ πόσον ἀστόχως, ἂν μὴ ὑστεροβούλως ἰσχυρίζονται, ὡς προελέχθη, ὅτι εἶναι ὀρθόδοξοι.

Ὡς πρὸς τὴν χρησιμοποίησιν ὑπὸ τῶν ἐλλήνων προσβυτερ.ανῶν τοῦ ὀνόματος Εὐαγγελικοί, ἐξακολουθοῦμεν νὰ ἔχωμεν τὴν ἀναγραφείσαν εἰς τὸ μνημονευθὲν φυλλάδιον ἡμῶν γνώμην ὅτι «αἰτία τῆς ἀλλαγῆς εἰς τὸν τόπον μας τῆς πραγματικῆς ὀνομασίας των, εἶναι προφανῶς ἡ ἀνάγκη τῆς δημιουργίας συγχύσεως, διὰ λόγους διευκολύνσεως τῶν προπαγανδιστικῶν σκοπῶν των».

Τέλος, εἰς τὸ ἀναγραφόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Μ. Κυριακάκη, ὅτι οὐδεὶς ἀπήντησεν εἰς τὸ ἔργον τοῦ Προσβυτεριανοῦ Δ. Καλαποθάκη «Πλανῶν ἔλεγχος», θέλω νὰ εἶπω ὅτι δὲν γνωρίζω τί ἐγένετο ἐν προκειμένῳ κατὰ τὸ παρελθόν, ἀλλ' ὅτι εἶναι γεγονός ὅτι πολλαὶ δεκάδες ἀντιπροσβυτεριανικῶν βιβλίων ὑπὸ ὀρθοδόξων, ἐκτὸς τῶν διαφόρων ἄρθρων, εἶδον τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας.

† Ὁ Ἀρχαῖος ΠΑΝΤΕΛΗΜΩΝ

Ο "ΗΜΕΡΟΔΕΙΚΤΗΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ,, ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1960

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀφιερωμένος
εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Οἰκογένειαν.

Περιέχει, ἐκτὸς τῆς συνήθους ἡμερολογιακῆς ὑλης, καὶ καθημερινὰ καθοδηγητικὰ σημεῖώματα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογενείας, εἰς τὰ καθήκοντα τῶν συγκροτούτων αὐτὴν, ὡς καὶ εἰς τὴν πρέπουσαν ἀγωγὴν τῶν παιδιῶν. Συνοδεύεται ὑπὸ καλλιτεχνικοῦ χρυσοποικίλου πλαισίου, κοσμουμένου διὰ βυζαντινῆς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου.

ΤΙΜΑΤΑΙ (μετὰ πλαισίου) δρχ. 10.

Εἰς ὁμαδικὰς παραγγελίας Ἐνοριῶν παρέχεται ἔκπτωσης 20 %.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Θά ενισχύση και εκ του ύστερήματος.

Ἡ ἐν Ἀθήναις παρεπιδημία τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου καὶ τῆς ἐκλεκτῆς Σύνοδου αὐτοῦ ὑπῆρξεν ἀξιοσημείωτον πνευματικὸν γεγονός, τὸ ὁποῖον ἐνίσχυσε τοὺς πνευματικὸς δεσμούς, οἱ ὅποιοι συνδέουν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν Ἑλληνικὸν Λαὸν μετὰ τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας.

Ἡ παρεπιδημία αὕτη ἐνίσχυσε ἐν πρώτοις ἠθικῶς τοὺς ἰθύνοντας πνευματικῶς τὰ σεπτὰ Προσκωνήματα τῶν Ἁγίων Τόπων. Ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακ. Πατριάρχης κ. Βενέδικτος, «ἐγκαταλείπομεν τὴν φιλότιμην μητέρα Ἑλλάδα ἀναβαπτισμένοι εἰς τὰ ἐθνικὰ ιδεώδη καὶ ἔμπλεοι νέων δυνάμεων πρὸς συνέχισιν τῆς ὑψηλῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γῆ ἀποστολῆς ἡμῶν».

Ἐπειτα ἡ ἐν μέσῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ παρουσία τοῦ Σεπτοῦ Προκαθημένου τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας ἔδωκεν ἀφορμὴν, ἵνα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κινητοποιηθῆ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς Μητρὸς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἥτις, ὡς ἐτόνισεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητος κατὰ τὸ ὑπ' αὐτοῦ παρατεθὲν πρὸς τιμὴν τοῦ Μακ. Πατριάρχου γεῦμα, «κέκτηται ἀπὸ δέκα καὶ ἕξ ἡδὴ αἰῶνων τὸ μοναδικὸν καὶ ἐπιφθονὸν προνόμιον τῆς διαφυλάξεως, συντηρήσεως καὶ ὑπερασπίσεως τῶν Πανσέπτων Προσκωνημάτων, τῆς πατρικῆς καὶ προγονικῆς κληρονομίας ταύτης».

Δι' αὐτὸ ἡ ἀπόφασίς τῆς Σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὅπως διὰ Πανελληνίου Ἐράνου ἐνισχυθῆ τὸ Πατριαρχεῖον Ἱεροσολύμων, ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ καὶ εἶναι ἡ ἀδρόμητος ἐκδήλωσις τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῇ ἐδκαιρίᾳ τῆς ἐν μέσῳ τοῦ πληρώματος αὐτῆς παρεπιδημίας τοῦ Μακ. Πατριάρχου.

Ἡ «Ἐκκλησία» εἶναι βεβαία, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς Λαός, ὅστις κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα σύσσωμος συνεισέφερε τὰς δαπάνας τῆς ἀνοικοδομήσεως τῶν καταστραφέντων ἱερῶν Προσκωνημάτων τῆς Παλαιστίνης, θά ἐνισχύση καὶ σήμερον, ἀκόμη καὶ ἐκ τοῦ ὕστερήματος αὐτοῦ, τὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἀποφασισθέντα ἔρανον. Εἴμεθα δὲ βέβαιοι, ὅτι καὶ οἱ ἐδλαβέστατοι Ἐφημέριοι θά διαφωτίσουν σχετικῶς τὸ ποίμνιόν των καὶ θά πράξουν τὸ πᾶν, ὥστε ὁ ἔρανος νὰ εἶναι ὅσον τὸ δυνατόν ἀποδοτικώτερος.

Ἀνάγκη ἐνδελεχοῦς μελέτης.

Αἱ εἰς Ἀθήνας ἐπισκέψεις τῶν Μακ. Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων, ὡς καὶ τοῦ Μακ. Πατριάρχου τῶν Σέρβων κ. Γερμανοῦ, ἔδωκαν ἀφορμὴν, ὥστε ἐσχάτως νὰ ἀναζωπυρηθοῦν αἱ ἐλπίδες, ὅτι λίαν προσεχῆς θά εἶναι ὁ ὑπὸ πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σχηματισμὸς κοινῶν πνευματικῶν μετώπων πρὸς ἀπόκρουσιν τῶν ἀπειλούντων τὴν Ὁρθοδοξίαν κινδύνων καὶ πρὸς

ἀξιοποίησιν τοῦ ἡγετικοῦ αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ ὅλῳ. Μάλιστα ἡ μετάβασις τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ. Βενεδίκτου εἰς Κωνσταντινούπολιν συνετέλεσεν, ὥστε αἱ ἐλπίδες αὗται νὰ ἐκδηλωθοῦν ἐτι περισσότερον διὰ τῶν εἰς τινὰς ἐφημερίδας γραφέντων περὶ προσεχοῦς συγκλήσεως πανορθόδοξου Συνόδου.

Ἀνὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι αἱ μεταξὺ τῶν Προκαθημένων τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἐπαφαὶ καὶ ἀνταλλαγαὶ ἐπισκέψεων ἐνισχύουν τοὺς μεταξὺ αὐτῶν πνευματικὸς δεσμούς καὶ προελπίουν τὸν ἔδαφος πρὸς μίαν κοινὴν αὐτῶν ἐνεργεῖαν καὶ δράσιν. Ἐπειτα τὸ ὅτι ἐν τῷ μέλλοντι δεόν νὰ συγκροτηθῆ πανορθόδοξος Σύνοδος εἶναι γενικῶς ἀναγνωριζομένη ἀνάγκη. Διότι οὐ μόνον ἡ ὁδὸς πρὸς ἀνακήρυσιν νέων δογμάτων, στηριζομένων ἐπὶ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τῆς Ἱ. Παραδόσεως, παραμένει ἀνοικτὴ, ἀλλὰ καὶ ἐκδηλὸς εἶναι ἡ ἀνάγκη πρὸς συγχρονισμόν καὶ ὁμόμισιν πολλῶν ζητημάτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως, τάξεως καὶ ζωῆς.

Ἄλλ' ἡ ἀνάγκη αὕτη δὲν πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἐσπευσμένα ἀποφάσεις καὶ ἐνεργείας. Ἡ συναίθνησις τοῦ χρέους πρὸς περιφρούρησιν τοῦ κύρους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐπιβάλλει, ὅπως τὰ ζητήματα, περὶ τὰ ὁποῖα θά ἀσχοληθῆ ἐν τῷ μέλλοντι μία πανορθόδοξος Σύνοδος, τύχουν προηγουμένως ἐνδελεχοῦς μελέτης ὑπὸ τῶν ἤδη ὑπαρχουσῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἐν πανορθόδοξῳ πλαισίῳ ὀρισθησομένων νέων Προσυνοδικῶν ἐκκλησιαστικοθεολογικῶν Ἐπιτροπῶν.

Αἱ εἰς τιμὴν τοῦ ἁγ. Γρηγορίου Παλαμᾶ ἑορταί.

Μετὰ χαρᾶς διαπιστοῦμεν, ὅτι τὸ ἐπὶ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καταρτισθὲν καὶ εἰς ἄλλην σελίδα τοῦ παρόντος φύλλου τῆς «Ἐκκλησίας» δημοσιευόμενον Πρόγραμμα ἑορτῶν εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ Ἁγίου Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ, Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ἐπὶ τῇ ἑξακοσιοστῇ ἐπετείῳ τῆς ἐν Κυρίῳ κοιμήσεως αὐτοῦ (1359-1959), εἶναι κατὰ πάντα ἄριστον, τοῦθ' ὅπερ τιμᾶ τὸσον τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονα, ὅσον καὶ τοὺς κ.κ. Καθηγητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, οἵτινες μετέσχον τῆς ὀργανώσεως τῶν ἑορτῶν τούτων.

Αἱ ἑορταὶ αὗται θά ἀποτελέσουν μέγαν σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας, διότι οὐ μόνον θά συντελέσουν εἰς τὴν ἔξαρσιν τῆς μεγάλης προσωπικότητος καὶ τοῦ ἔργου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου Παλαμᾶ, ἀλλὰ καὶ θά δώσουν ἀφορμὴν εἰς τὸ νὰ προβληθοῦν ἔνθεν μὲν οἱ ἠθασαυροὶ τῆς καθ' ὅλον ὄλον Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, τῆς ὁποίας ὑπερασπιστῆς ὑπῆρξε τὸ ἐγγενὲς τοῦτο τέκνον τῆς Ἐκκλησίας μας, ἐτέρωθεν δὲ τὸ ὀρθόδοξον μοναχικὸν ιδεῶδες καὶ ἐκ τρίτου ἡ νεωτέρα Ὁρθόδοξος Θεολογία, ἥτις κατὰ τρόπον ἀξιεπαινον θά τιμηθῆ ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτέλειου Πανεπιστημίου διὰ τῆς ἀναγορεύσεως Ἐπιτίμων Διδακτῶρων.

Θά διδάσκη έσαι.

Διά τών προσωπικών ενεργειών του Σεβ. Μητροπολίτου Μυτιλήνης κ. 'Ιακώβου έγένετο μετά πάσης λαμπρότητος και μεγαλοπρεπειάς ή εις Μυτιλήνην μετακομιδή έξ 'Αθηνών τών τιμίον λειψάνων του άειμνήστου Καθηγητού, 'Ακαδημαϊκού και Διευθυντού της «'Εκκλησίας» Γρηγορίου Παπαμιχαήλ.

Τό γεγονός τούτο τιμᾷ τόν εκλεκτόν 'Ιεράρχην, διότι ούτος διά της ενεργηθείσης ύπ' αούτου μετακομιδής ταύτης παρέχει εις την νεολαίαν της Λέσβου την δυνατότητα να ένθυμῆται έσαι την προσωπικότητα του Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, όστις διεκρίθη διά τε τό εξαίρετον ήθος και διά τās επιδόσεις αούτου εις τόν θεολογικόν, εκκλησιαστικόν, συγγραφικόν και τόν καθ' όλον ένθικόν και εκπολιτιστικόν τομέα. 'Ως έτόνισεν ό άγιος Μυτιλήνης, ή εγγενής και φωτεινή μορφή του Παπαμιχαήλ «θά διδάσκη έσαι προς πάντας, τούς έγγύς και τούς μακράν, την άρετήν και την σοφίαν, ήτοι την πίστιν προς τόν Θεόν και την άγάπην προς την Πατρίδα».

Θερμά συγχαρητήρια.

'Η ύπό του Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Θεοκλήτου εγκαινιασθείσα εβδομαδιαία ραδιοφωνική εκπομπή της 'Αποστολικής Διακονίας της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος άνταποκρίνεται εις έν Πανελλήνιον αίτημα, άναφερόμενον εις τά προγράμματα τών ραδιοφωνικών μας εκπομπών.

Διά τούτο θερμά συγχαρητήρια δέν όφείλονται μόνον εις τούς ιδύνοντας την 'Αποστολικήν Διακονίαν, αλλά και εις τούς διευθύνοντας τόν Κεντρικόν 'Ραδιοφωνικόν Σταθμόν τών 'Ενόπλων Δυνάμεων, όστις κατενόησεν, ότι κατά την δημιουργίαν τών διαφόρων προγραμμάτων αούτου δέν είναι δυνατόν να παραθεωρήται ή Μήτηρ 'Εκκλησία.

'Η «'Εκκλησία» εΐχεται, όπως ή αλήθεια αΐτη κατανοητή και ύπό του 'Εθνικού 'Ιδρύματος 'Ραδιοφωνίας, όπερ, διά να είναι αληθώς ένθικόν, δέν πρέπει να περιορίζεται εις όμιλίαν τινάς, έχούσας θρησκευτικόν περιεχόμενον, αλλά εις συστηματικήν ένταξιν έν τῷ εβδομαδιαίῳ προγράμματι αούτου εκπομπών, προετοιμαζόμενων ύπό της 'Εκκλησίας. Πώς τό 'Ιδρυμα θά είναι ένθικόν, όταν παραθεωρή την 'Εκκλησίαν, ήτις είναι ή ψυχή του 'Εθνους, και ό κατ' έξοχήν 'Εθνοποιός παράγων; Οί 'Ραδιοθάλαμοι 'Ηχογραφήσεως της 'Αποστολικής Διακονίας δύνανται άριστα να τροφοδοτούν ού μόνον τόν Κεντρικόν 'Ραδιοφωνικόν Σταθμόν τών 'Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και τό 'Εθνικόν 'Ιδρυμα 'Ραδιοφωνίας.

**'Εκκλησιαστικοί 'Ραδιοθάλαμοι
'Ηχογραφήσεως.**

Τό ότι ή 'Αποστολική Διακονία της 'Εκκλησίας της 'Ελλάδος απέκτησε 'Ραδιοθαλάμους 'Ηχογραφήσεως, έξωπλισμένους διά μηχανημάτων νεωτάτου τύπου, άπολύτον πιστότητος και άκριβείας, άποτελεί σταθμόν ού μόνον διά την 'Αποστολικήν Διακονίαν, ήτις διαρκώς εξελίσσεται επί τά βελτίω και άποτελεί θαλερόν φωτῶριον της πνευματικής ζωής της 'Εκκλη-

σίας μας, αλλά και διά την καθ' όλον 'Ελληνικήν πνευματικήν ζωήν.

Δέν ύπάρχει άμφιβολία, ότι ή λελογισμένη χρήσις τών 'Ραδιοθαλάμων τούτων, έν τοίς πλαισίοις της 'Ελληνικής 'Ορθοδόξου Παραδόσεως, θά συντελέση τά μέγιστα εις τόν συγχρονισμόν του πνευματικού έργου της 'Εκκλησίας μας. 'Ηδη δυνάμεθα να δραματιζώμεθα, ότι τό ιδεώδες της λειτουργικής μορφώσεως και άγωγής, τό όποιον άλλοτε παρουσιάσαμεν από τών στηλών της «'Εκκλησίας», θά δύναιται βαθμηδόν και κατ' όλίγον να γίνη πραγματικότης. 'Εκ τών 'Ραδιοθαλάμων τούτων θά εξέλλθουν έν τῷ μέλλοντι αί ταινίαι του μαγνητοφώνου και οι δίσκοι της εκκλησιαστικής μουσικής, ούτινες θά έμψυχώνουν και θά συμπληρώνουν την έν τῇ οικογενεία, τοίς σχολείοις και ταίς αίθούσαις τών Κατηχητικῶν Σχολείων γινόμενην προσπάθειαν προς 'Ελληνορθόδοξον άγωγήν και μόρφωσιν του Χριστιανώμου πληρώματος της 'Ελληνικής 'Εκκλησίας, και ίδια της 'Ελληνικής Νεολαίας.

Συναίσθησιν του χρέους μας!

'Ως εδημοσιεύθη ήδη εις τās εφημερίδας, άφίχθη εις 'Ελλάδα ό έμψυχωτής της 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας της Ουγκάντας πατήρ Ρουβήμ Σπάρτας. 'Ως δέ ούτος εδήλωσεν, ήλθεν εις την πατρίδα μας, ίνα άντλήση δύναμιν εκ της πηγής της 'Ορθοδοξίας και ίνα άφυπνίση τό ένδιαφέρον τών 'Ελλήνων ύπερ τών 'Ορθοδόξων κοινοτήτων Ουγκάντας, Κέννας και Ταγκανίας.

Τό γεγονός αούτο έδωκε διά μίαν άκόμη φοράν άφορμήν, ίνα ό Τύπος άσχοληθῆ με την άκτινοβολίαν της 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας εις τās πέντε ήπειρους και με την ύποχρέωσιν, την όποιαν έχον τās παλαιά κέντρα της 'Ορθοδοξίας, όπως διά παντός δυνατού μέσου ένισχύσουν τās ανά την Οικουμένην φωτεινάς έστίας του 'Ορθοδόξου ιεραποστολικού έργου.

Πράγματι! Τό ότι εκ Βορρά και Νότου και 'Ανατολής καταφθάνουν συνεχώς εις 'Αθήνας άλλοθενείς ορθόδοξοι κληρικοί, ζητούντες ένισχύσεις διά τās ορθόδοξους κοινότητάς των, δέν πρέπει μόνον να προκαλή εις ήμās την έν Κυρίῳ καύχησιν διά την ανά την Οικουμένην άκτινοβολίαν του 'Ορθοδόξου Πνεύματος, αλλά πρέπει να άφυπνίξη εις ήμās και την συναίσθησιν του έναντι αούτων χρέους μας. Διά παντός δυνατού πνευματικού και υλικού μέσου πρέπει να ένισχύονται αί άπομεμακρυσμένοι ορθόδοξοι κοινότητες, ίνα αΐται διατηρούν άσβεστον τό φῶς, τό όποιον εκπέμπουν, και όργανώνουν καλύτερον την καθ' όλου ιεραποστολικήν και εκπολιτιστικήν των δρασιν. 'Ως κατ' επανάληψιν έχομεν τονίσει, δέν πρέπει να λησμονώμεν, ότι ή πρόοδος τών ορθοδόξων τούτων κοινοτήτων και ή έξάπλωσις της 'Ορθοδοξίας δέν συντελεί μόνον εις την δόξαν αούτης, αλλά και άποτελεί προβολήν του 'Ελληνικού πνεύματος και πολιτισμού.

'Οθεν άς εδχηθώμεν, ώστε ταχέως να ολοκληρωθῆ, ότι έξύμνει ήδη ό 'Άγιος Ειρηναίος, όταν έγραφεν : «'Η 'Εκκλησία, καίτοι έν όλῳ τῷ κόσμῳ διεσπαρμένη, την (ορθόδοξον) πίστιν έπιμελῶς φυ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

'Ιερά Σύνοδος

'Υπό τῆς 'Ι. Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας, κατὰ τὴν Ε' συνεδρίαν αὐτῆς, καθηρτίσθη 'Επιτροπὴ συσχετίσεως καὶ ἐναρμονίσεως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς 'Ιεραρχίας τοῦ Σχεδίου τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου, τοῦ ἐκπονηθέντος ὑπὸ τῆς 13μελοῦς 'Επιτροπῆς 'Ιεραρχῶν, καὶ τῶν σχεδίων Β. Διαταγμάτων, τῶν καταρτισθέντων ὑπὸ τοῦ 'Υπουργείου Ὁρθοσκευμάτων καὶ 'Εθνικῆς Παιδείας. Ἡ ἐν λόγῳ 'Επιτροπὴ, ἀπαρτιθεῖσα ἐκ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κορινθίας κ. Προκοπίου, Κίτρους κ. Βαρνάβα καὶ Ξάνθης κ. 'Αντωνίου, κατ' ἀπόφασιν τῆς 'Ι. Συνόδου τῆς 'Ιεραρχίας, ληφθεῖσαν κατὰ τὴν ΙΒ' συνεδρίαν αὐτῆς, διηυρύνθη διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς αὐτὴν καὶ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν 'Αττικῆς καὶ Μεγαρίδος κ. 'Ιακώβου καὶ Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου.

— 'Ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἡ 'Ιερά Σύνοδος ἀπέστειλε περὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου τὴν κάτωθι 'Ἐγκύκλιον:

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1042

Πρὸς τοὺς Σεβασμιωτάτους 'Ιεράρχας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος

Γνωστὸν ποιῶμεν ὑμῖν, ὅτι ἡ 'Επιτροπὴ ἐξ ἐκπροσώπων τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας καὶ τῶν διαφόρων Ὁρθοσκευτικῶν Ὄργανώσεων κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς καθιερώσεως ἐνιαίου σήματος διὰ τὸς μαθητὰς καὶ μαθητρίδας τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, καταργουμένου παντὸς ἑτέρου τοιοῦτου.

Τὸν τύπον τούτου ἐγκρίνασα ἡ 'Αγία καὶ 'Ιερά Σύνοδος ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τῆς 22—9—59 ἐγνω παρακαλέσαι ὑμᾶς, ὅπως τὰ σήματα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ἅτινα θὰ ἰσχύσωσιν ἀπὸ τοῦ τρέχοντος ἔτους προμηθευθῆτε ἐγκαίρως παρὰ τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος.

- † 'Ο 'Αθηνῶν Θεόκλητος, Πρόεδρος
- † 'Ο Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου Χρυσόστομος
- † 'Ο Σάμου καὶ 'Ικαρίας Εἰρηναῖος
- † 'Ο 'Ηλείας Γερμανός
- † 'Ο Φωκίδος 'Αθανάσιος
- † 'Ο Λευκάδος καὶ 'Ιθάκης Δωρόθεος
- † 'Ο Μεσσηνίας Χρυσόστομος
- † 'Ο Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων Κύριλλος
- † 'Ο Κερκύρας καὶ Παξῶν Μεθόδιος
- † 'Ο Νικοπόλεως καὶ Πρεβέλης Στυλιανός
- † 'Ο Κίτρους Βαρνάβας
- † 'Ο Ξάνθης 'Αντώνιος

'Ο 'Αρχιεπιγραμματεὺς

'Αρχιμ. Δαμασκηνὸς Παπαχρίστος

'Αποστολικὴ Διακονία. Τὴν 19ην παρελθόντος Ὀκτωβρίου ἐγένετο εἰς τὴν 'Ι. Μοῆν Πεντέλης ἡ πανηγυρικὴ λήξις τῶν μαθημάτων τῆς Ζ' σειρᾶς τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου καὶ ἡ ἐναρξίς τῆς Η' τοιαύτης. Κατ' αὐτὴν παρέστησαν ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνῶν καὶ πάσης 'Ελλάδος κ. Θεόκλητος, ὁ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Γενικός Διευθυντὴς τῆς 'Αποστ. Διακονίας κ. 'Ανδρ.

λάσσει, ὡς ἐνα οἶκον οἰκοῦσα. Καὶ ὁμοίως πιστεύει τούτοις, ὡς μίαν ψυχὴν καὶ τὴν αὐτὴν ἔχουσα καρδίαν... Καὶ γὰρ αἱ κατὰ τὸν κόσμον διάλεκτοι ἀνόμοιαι, ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς παραδόσεως μία καὶ ἡ αὐτή. Καὶ οὔτε αἱ ἐν Γερμανίᾳ ἰδρυμένοι 'Εκκλησιαὶ ἄλλως πεπιστεύκασιν ἢ ἄλλως παραδιδόσασιν, οὔτε ἐν Αἰγύπτῳ, οὔτε ἐν Διβνῇ, οὔτε αἱ κατὰ μέσα τοῦ κόσμου ἰδρυμένοι· ἀλλ' ὡσπερ ὁ ἥλιος ἐν ὅλῳ κόσμῳ εἰς καὶ ὁ αὐτός, οὕτω καὶ τὸ κήρυγμα τῆς ἀληθείας πανταχῇ φαίνει».

Φυτράκης, οἱ διδάσκοντες ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ καὶ τὰ μέλη τοῦ Πνευματικοῦ Φροντιστηρίου καὶ τῶν δύο σειρῶν.

Μετὰ τὴν σύντομον εἰδικὴν ἱερὰν ἀκολουθίαν, ὁ Πανοσιολ. 'Αρχιμ. κ. Στέφ. Ματακούλιας, Διευθυντὴς τοῦ Φροντιστηρίου, προέβη εἰς τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ ἔργου, τονίσας τὴν τεραστίαν σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἔχει διὰ τὴν ἀριωτέραν ἐπιτέλεσιν τοῦ ποιμαντικοῦ καὶ καθοδηγητικοῦ ἔργου τῆς 'Εκκλησίας ἡ λειτουργία τοῦ ἐν λόγῳ Φροντιστηρίου.

'Ακολουθῶν δύο ἐκ τῶν κληρικῶν, μέλη τῆς Ζ' σειρᾶς, ηὔχαριστησαν τὴν 'Εκκλησίαν, διότι, ὡς ὡμολόγησαν, ἡ ὠφέλειά των ἐκ τοῦ Φροντιστηρίου ὑπῆρξε ἀξιόλογος ἀπὸ πάσης πλευρᾶς.

Μετὰ ταῦτα ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος ἐξέφρασε τὴν χαρὰν του διὰ τὸ ἐκτελούμενον ἐν τῷ Φροντιστηρίῳ μεθοδικὸν καὶ καρποφόρον ἔργον, ηὔχαριστησε τοὺς καθ' οἰονδήποτε τρόπον συντελοῦντας εἰς τὴν εὐόδωσιν τῶν σκοπῶν του καὶ ἀπηύθυνε πατρικὰς συμβουλὰς καὶ ὑποθήκας εἰς τοὺς παρισταμένους κληρικούς, τὸ ἥμισυ τῶν ὁποίων ἀνήκεν εἰς τὴν 'Ι. 'Αρχιεπισκοπὴν 'Αθηνῶν.

'Ἐν συνεχείᾳ ὁ καθηγητὴς κ. Φυτράκης διεβεβαίωσε τοὺς παρισταμένους περὶ τῆς μεγίστης ἱκανοποιήσεως, τὴν ὁποίαν ἀισθάνεται ἡ 'Αποστ. Διακονία ἐκ τοῦ ὠφελιμωτάτου ἔργου τῆς 'Εκκλησίας, ἀνήγγειλε τὴν ὑπὸ τῆς 'Αποστολ. Διακονίας ἐκδοσιν, τῇ συνεργασίᾳ τῶν ἐν τῷ πνευματικῷ φροντιστηρίῳ διδασκόντων, εἰδικῶς βοηθήματος διὰ τοὺς πνευματικούς ὑπὸ τὸν τίτλον « Ὁ πνευματικὸς καὶ τὸ ἔργον του» καὶ ἐκάλεσε τοὺς αἰδεσιμωτάτους 'Ἐφημερίους νὰ ἐνώσουν τὰς δυνάμεις των εἰς στενὴν συνεργασίαν μετὰ τῆς 'Αποστ. Διακονίας, διότι οἱ σημερινοὶ καιροὶ ἀπαιτοῦν, ἀνευ ἀναβολῆς, τὴν τοιαύτην συνένωσιν πασῶν τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς 'Εκκλησίας.

Εἰς τὸ τέλος ὁ Μακαριώτατος προσέφερεν ἐκ μέρους τῆς 'Αποστ. Διακονίας εἰς τοὺς ἀπερχομένους εἰδεσιμωτάτους 'Ἐφημερίους τῆς Ζ' σειρᾶς τοῦ φροντιστηρίου δέματα περιέχοντα βιβλία, ὑποβοηθητικὰ τοῦ ἔργου των.

— Τὴν 16ην παρελθόντος μηνὸς ἐγένετο ἡ ἐπίσημος ἐναρξίς τῆς λειτουργίας τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας. Τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἁγιασμοῦ ἐτέλεσαν, ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου 'Αρχιεπισκόπου, ὁ Θεοφιλέστατος 'Επίσκοπος 'Αχαΐας κ. Παντελεήμων, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ αἰδεσιμολογ. κ. 'Ιωάν. Ράμφου, Διευθυντοῦ τοῦ Οἰκοτροφείου. Μετὰ τὸν ἁγιασμὸν ὁ Θεοφιλέστατος ἀπηύθυνε συμβουλὰς καὶ νοουθεσίας πρὸς τοὺς οἰκοτρόφους, οἱ ὅποιοι εἰσέρχονται διὰ τοῦ οἰκοτροφείου τούτου μίαν τόσον θερμὴν φωλαὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς 'Εκκλησίας.

'Ακολουθῶν ὡμίλησεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου καὶ Γενικός Διευθυντὴς τῆς 'Αποστολικῆς Διακονίας κ. 'Ανδρ. Φυτράκης, ὅστις ὑπέμνησε πρὸς τοὺς φοιτητὰς τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τοὺς ὑπὸ τῆς 'Αποστ. Διακονίας ἐπιδικωμένους σκοποὺς.

'Αρχιεπισκοπὴ 'Αθηνῶν

Τῇ 19ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν 'Υπαρχηγὸν τοῦ ΓΕΣ 'Αντιστράτηγον κ. Δαμιανάκην.

— Τῇ 21ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος ἐδέχθη τὸν ἀρχηγὸν τῆς ἐν Οὐγκάντα 'Ορθοδόξου 'Εκκλησίας Πανοσ. 'Αρχιμανδρίτην κ. Σπάρτα.

— Τῇ 22ᾳ Ὀκτωβρίου ἐδέχθη τοὺς Βουλευτὰς κ.κ. Μπικιάκην καὶ Αὐγερόπουλον.

— Τῇ 22ᾳ Ὀκτωβρίου ἐδέχθη τοὺς Βουλευτὰς κ.κ. Ράλλην καὶ Λαμπρινάκον.

— Τῇ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος ἐπεσκέφη τὸν Δήμαρχον Πειραιῶς.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας ὁ Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Τ.Α.Κ.Ε.

— Τῇ 24ῃ Ὀκτωβρίου ἡ Α.Μ. ὁ 'Αρχιεπίσκοπος ἐδέχθη τὸν Ναύαρχον κ. Μουτσούλαν, τὸν 'Ιατρὸν κ. Λοβέρδον, τὸν

Βουλευτήν κ. Ίωάννου και τόν βουλευτήν κ. Πολυζωγό-
πουλον.

Αύθημερόν προήδρευσε συνεδρίας τοῦ Δ. Συμβουλίου
τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

— Τῆ 27ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος
ἐδέχθη τὸν Πρόεδρον τοῦ Ἰατρικοῦ Συλλόγου Πειραιῶς κ.
'Αναστασόπουλον και τὸν Ἀντεισαγγελέα Ἐφετῶν Κρήτης
κ. Γιαννακόπουλον.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς αὐτῆς ἡμέρας παρέστη εἰς τὴν πανηγυρι-
κὴν συνεδρίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ
ἐορτῇ, ἐν συνεχείᾳ δὲ παρέστη εἰς τὴν ἐορτὴν τοῦ Συλλόγου
«Παρνασσός» ἐπὶ τῇ ἔθνικῇ Ἐπετείῳ.

— Τῆ 28ῃ Ὀκτωβρίου ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀθηνῶν προέστη ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τῆς ἐπισήμου
Δοξολογίας ἐπὶ τῇ ἔθνικῇ Ἐπετείῳ, παρουσία μελῶν τῆς
Κυβερνήσεως, τοῦ Διπλωματικοῦ Σώματος και λοιπῶν ἐπι-
στήμων.

— Τῆ 29ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ὁ Μακαριώτατος προήδρευσε
συνεδρίας τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κασσιματείου Κληροδοτή-
ματος. Ἐν συνεχείᾳ ἐδέχθη τὸν Δήμαρχον Πειραιῶς.

Αύθημερόν προέστη τῆς ἐπισήμου Δοξολογίας ἐπὶ τῇ
ἐπετείῳ τῆς Ναυμαχίας τοῦ Ναυαρίνου.

*

— Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Θ α υ μ α κ ο ὺ κ. Χ ρ υ -
σ ὄ σ τ ο μ ο ς κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ὀκτώβριον, ἐν
Κυριακαῖς και ἑορταῖς, ἐχοροστάτησεν, ἐλειτούργησε
και ὠμίλησεν εἰς ἱερῶς ναοὺς τοῦ Πειραιῶς.

— Τῆ 1ῃ προήδρευσεν συνεδρίας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβου-
λίου τοῦ ἐν Πειραιεὶ Ἀσύλου τοῦ Ἁγίου Σπυριδῶνος.

— Τῆ 3ῃ ἐτέλεσεν Ἀγιασμόν και ὠμίλησεν εἰς τὰς μαθητρίδας
τῆς Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς τοῦ Δήμου Πειραιῶς, ἐπὶ τῇ
ἐναρξεί τοῦ Σχολικοῦ ἔτους.

— Τῆ 14ῃ, ἐκπροσωπῶν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν κ. Θεόκλητον, ἐτέλεσε τὸν Ἀγιασμόν τῆ καταθέσεως
τοῦ θεμελίου λίθου τῆς Λαχαναγορᾶς εἰς Ἅγιον Ἰωάννην
Ρέντην, παρουσία τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ,
πολλῶν Ὑπουργῶν και τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν.

— Τῆ 15ῃ προέστη τῆς Νεκρωσίου Ἀκολουθίας τοῦ πρὸς
Κύριον ἐκδημήσαντος Ρώσου ἱερέως Κωνσταντίνου Θεοντώρωφ,
ἐφημερίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ἁγίας Ὀλγας τοῦ ἐν Πειραιεὶ
Ναυτικοῦ Νοσοκομείου.

— Τῆ 19ῃ εἰς τὰ ἐν Πειραιεὶ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκο-
πῆς προέστη συσκέψεως πρὸς καταπολέμησιν τοῦ Ἀναλφα-
βητισμοῦ ἐν Πειραιεὶ.

— Τῆ 27ῃ ἐτέλεσε Τρισάγιον, ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἐορτῇ τῆς
28ῆς Ὀκτωβρίου, εἰς τὸ Μνημεῖον τῶν Ἡρώων ἐν Πειραιεὶ,
και παρέστη εἰς τὴν κατάθεσιν στεφάνων ὑπὸ τῶν ἐκπαιδευτι-
κῶν Ἀρχῶν τῆς πόλεως.

— Τῆ 28ῃ εἰς τὸν ἱερὸν ναὸν τῶν Ἁγίων Κωνσταντίνου και
Ἐλένης ἐν Πειραιεὶ, παρουσία τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν, προέστη
τῆς Δοξολογίας τελεσθείσης ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ ἐορτῇ και ἀκολου-
θῶς παρέστη εἰς τὴν κατάθεσιν στεφάνων τῶν Ἀρχῶν και
Συλλόγων τῆς πόλεως εἰς τὸ Μνημεῖον τῶν Ἡρώων.

— Τῆ 30ῃ προήδρευσε συνεδριάσεως τοῦ Διοικητικοῦ
Συμβουλίου τοῦ Σπυρακείου Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος
Πειραιῶς.

*

Ὁ Θεοφιλέστατος Ἐπίσκοπος Κ ε ρ ν ἰ τ σ η ς κ. Χ ρ υ -
σ ὄ σ τ ο μ ο ς κατὰ τὸν παρελθόντα μῆνα Ὀκτώβριον
ἐλειτούργησε και ὠμίλησε κατὰ Κυριακὰς και ἑορτὰς εἰς
διαφόρους ναοὺς τῶν Ἀθηνῶν.

Τῆ 12ῃ Ὀκτωβρίου, ἐκπροσωπῶν τὸν Μακ. Ἀρχιεπί-
σκοπον, προέπεμψεν εἰς τὸ ἀεροδρόμιον τοῦ Ἑλληνικοῦ τὸν
Μακ. Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας κ. Χριστοφόρον, ἀναχωρή-
σαντα δι' Ἀλεξάνδρειαν.

Τῆ 14ῃ Ὀκτωβρίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ.
Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ φιλολογικοῦ Συλ-
λόγου «Παρνασσός» δοθείσαν ὑπὸ τῆς Πανελληνίου Ἀντιαλ-
κολικῆς σταυροφορίας διάλεξιν.

Τῆ 15ῃ Ὀκτωβρίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ.
Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν θεμελίωσιν τοῦ Ἰδρύματος ἐπαγγελ-
ματικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν παιδῶν ἀλκοολικῶν και
τοξικομανῶν.

Τῆ 23ῃ Ὀκτωβρίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ.

Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως διανο-
μὴν βιβλιαρίων καταθέσεων δι' ἀποκατάστασιν ἀπόρων
κορασίδων τῆς Η' περιοχῆς Ἀθηνῶν.

Τῆ 27ῃ Ὀκτωβρίου παρέστη ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Μακ.
Ἀρχιεπισκόπου εἰς τὴν ἐν τῇ Σιβιτανιδείῳ Σχολῇ ἐορτὴν τῆς
ἀπονομῆς βραβείων εἰς μαθητὰς αὐτῆς.

*

Ὁ Θεοφ. Ἐπίσκοπος Ἀ χ α ἰ α ἰ ς κ. Π α ν τ ε λ ῆ μ ω ν
τῆ 27ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐξέπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπί-
σκοπον, κηρύξας τὴν ἐναρξιν τοῦ συνελθόντος ἐν Ἀθήναις
10ου Ἐθνικοῦ Συνεδρείου Πολεμιστῶν Ἑλλάδος.

Κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον ἐλειτούργησε και ἐκήρυξε τὸν
Θεῖον Λόγον εἰς διαφόρους Ἱ. Ναοὺς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς.
Τῆ 1ῃ Ὀκτωβρίου προήδρευσε τῆς Ἐφορίας ὡς και τοῦ
Συμβουλίου τοῦ Ἐκκλησ. Ὀρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Τῆ 5ῃ Ὀκτωβρίου ἐξέπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπί-
σκοπον εἰς τὴν πανηγυρικὴν ἐναρξιν τῶν μαθημάτων τοῦ
Ἑλλην. Κέντρου Παραγωγικότητος.

Τῆ 8ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς παρέδωκε δύο μαθήματα περὶ τῆς
ἀντιμετώπισεως τῶν προπαγανδῶν πρὸς τοὺς ἐξομολόγους
τοῦ Φροντιστηρίου Πεντέλης.

Τῆ 11ῃ Ὀκτωβρίου ἐξέπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιεπί-
σκοπον κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν Λαχειοφόρον Ἀγορὰν ὑπὲρ
τῆς Στέγης τοῦ Ἐργαζομένου Ὀρφανοῦ τοῦ Ὀρφανοτρο-
φείου Βουλιαγμένης.

Τῆ 12ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς, ἐντολῇ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου,
προέστη τῆς Δοξολογίας ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ ἐπὶ
τῇ συμπληρώσει δεκαπενταετίας ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως
τῶν Ἀθηνῶν.

Τῆ 13ῃ Ὀκτωβρίου ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῶν ὀμιλιῶν τῆς Ἑβδο-
μάδος τοῦ Σπορέως ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Ἁγ. Γεωργίου Νέας Ἰωνίας
ὠμίλησε ἐπὶ τοῦ θέματος «Αἱ πλάναι τῶν Χίλιαστῶν και ἡ
ἀντιμετώπισίς των».

Τῆ 14ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς προήδρευσε συνεδρίας τῆς Ἐφο-
ρίας τοῦ Ἐκκλησ. Ὀρφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

Τῆ 16ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐτέλεσε τὸν ἀγιασμόν ἐπὶ τῇ
ἐναρξεί τῆς λειτουργίας τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου τῆς
Ἄποστ. Διακονίας, ὀμίλησας πρὸς τοὺς φοιτητὰς.

Τῆ 20ῃ Ὀκτωβρίου προήδρευσε τοῦ Συμβουλίου τοῦ
Ἐκκλησ. Ἀσύλου Ἁγίου Ἀνδρέου.

Τῆ 21ῃ τοῦ ἰδίου μηνὸς ἐκπροσωπῶν τὸν Μακ. Ἀρχιε-
πίσκοπον ἐκήρυξεν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ τὴν ἐναρ-
ξιν τῆς Ἑβδομάδος προλήψεως ἀτυχημάτων.

Τῆ 23ῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐτέλεσε τὴν θεῖαν λειτουργίαν
τοῦ Ἄποστ. Ἰακώβου τοῦ Ἀλεθοφθεῦ και ὠμίλησε κατ'
αὐτὴν.

Τῆ 29ῃ Ὀκτωβρίου ἐξέπροσώπησε τὸν Μακ. Ἀρχιε-
πίσκοπον εἰς τὴν ἐν τῇ Αἰθούσῃ τοῦ Παρνασσοῦ δοθείσαν
ἐπί τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς ναυμαχίας τοῦ
Ναυαρίνου.

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Τὸ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καταρτισθὲν πρόγραμμα
ἐορτῶν εἰς τὴν καὶ μνήμην τοῦ Ἁγ. Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ
Παλαμᾶ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ἐπὶ τῇ ἐξακοσιοστῇ
ἐπετείῳ τῆς ἐν Κυρίῳ κοιμήσεως αὐτοῦ (1939 - 1959), ἔχει
ὡς ἑξῆς:

Τετάρτη 11 Νοεμβρίου: Ἀφίξις προσκεκλη-
μένων και ἐγκατάστασις αὐτῶν. Οἱ προσκεκλημένοι μεταβή-
σονται ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς ἀφίξεως των εἰς τὴν ἐν Θεσσαλονικῇ
Ἱερὰν Μονὴν τῆς Ἁγίας Θεοδώρας, Ἐρμού 42, ὁπόθεν θέ-
λουσιν ὀδηγηθῆ εἰς τὰ ὀρισθέντα ξενοδοχεῖα.

6 μ.μ. Ὑποδοχὴ τῶν ξένων ἐν τῷ μητροπολιτικῷ μεγά-
ρῳ.

6.30 μ.μ. Ἐναρξιν ἐορτασμοῦ ἐν τῷ μητροπολιτικῷ
ναῶ Ἁγίου Γρηγορίου. Δέησις και χαριετιστήριον προσφωνή-
σεις.

8 μ.μ. Δεῖπνον.

Πέμπτη 12 Νοεμβρίου: 9 π.μ. Σύναξις ἐν
τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ὁμιλία περὶ
ἐνότητος ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ὁμιληταὶ: ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς κ. Ἀμίκλας Ἀλιβιζάτος,

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Δημητριάδος

*Έχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», προσκαλοῦμεν καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς θέσεις τῶν Ἐφημερίων τῶν κάτωθι Ἱ. Ναῶν :

1) Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Γερακαρίου Ἀγίας, 2) Ἀγίου Βασιλείου Ἀργυλοχωρίου Ἀλμυροῦ, 3) Ἀγίου Γεωργίου Ν. Ἀγγιάλου, 4) Τιμίου Σταυροῦ Κάτω Γατζέας, 5) Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος-Ζαγοράς, 6) Ἀγίας Μαγδαληνῆς Μακρυνίτσας, 7) Ἀγίου Νικολάου Βόλου, 8) Ἀγίων Ἀναργύρων Βόλου, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Νόμου ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

Ἐν Βόλῳ τῆ 16 Ὀκτωβρίου 1959

† Ὁ Δημητριάδος Δαμασκηνός

ὁ καθηγητὴς Διάκονος κ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Ἰωάννης Καλογήρου.

12.30 μ.μ. Γεῦμα.

5 μ.μ. Ἐπίσκεψις βυζαντινῶν μνημείων.

8 μ.μ. Δεξίωσις παρὰ τῷ κ. Δημάρχῳ Θεσσαλονίκης.

Παράσκευή 13 Νοεμβρίου: 10 μ.μ. Συμμετοχὴ εἰς τὴν τελετὴν ἀναγορεύσεως Ἐπιτίμων Διδασκτῶρων ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου.

12.15 μ.μ. Γεῦμα.

4 μ.μ. Σύναξις ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ὁμιλία περὶ τοῦ μοναχικοῦ βίου ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐπισημαίνεται ὁ καθηγητὴς κ. Ἀνδρέας Φυτράκης καὶ ὁ ἀγιορείτης μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης.

Τὰς ὁμιλίαις θὰ κατακλείσῃ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Χίου κ. Παντελεήμων.

7 - 8 μ.μ. Ἐσπερινὸς ἐν τῷ ναῷ Ἀγίου Γρηγορίου.

8 μ.μ. Δεῖπνον.

Σάββατον 14 Νοεμβρίου: Ἡμέρα κοιμήσεως Ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: 8-10 π.μ. Πανηγυρικὴ Λειτουργία ἐν τῷ ναῷ Ἀγίου Γρηγορίου.

10.30 μ.μ. Ἀναψυκτικὸν ἐν τῷ μητροπολιτικῷ μεγάρῳ.

11 μ.μ. Ὁμιλία ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας περὶ τοῦ θέματος «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς καὶ ἡ ὀρθόδοξος παράδοσις» ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Πρωτοπρεσβυτέρου κ. Γεωργίου Φλωρόφσκη.

12.30 μ.μ. Γεῦμα.

4 μ.μ. Λιτάνευσις λειψάνων Ἀγίου εἰς βυζαντινὸν καθεδρικὸν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας - Ἐσπερινός.

8 μ.μ. Δεῖπνον.

Κυριακὴ 15 Νοεμβρίου: 8-10 π.μ. Λειτουργία ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

10.30 π.μ. Ἀναψυκτικὸν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς κοσμητείας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

11 π.μ. Πανηγυρικὸς εἰς Ἁγίου Γρηγόριον ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Παναγιώτου Χρήστου.

1 μ.μ. Γεῦμα παρὰ τῷ Μητροπολίτῃ Θεσσαλονίκης. Ἀπόλυσις.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης, ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων κ. Βενέδικτος ἀνηγόρευσε τὸν Διευθυντὴν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησία» κ. Θεοδόσιον Σπεράντσαν Σταυροφόρον τοῦ Τάγματος τῶν Ὁρθοδόξων Σταυροφόρων τοῦ Παναγιῶτου Τάφου καὶ ἀπένευμεν αὐτῷ τὸν Χρυσὸν Σταυρὸν μετὰ Στέμματος «εἰς ἐπιβράβευσιν τῆς εὐσεβείας καὶ ἐνίσχυσιν τῆς πρὸς τὸν Πανάγιον Τάφον καὶ τὴν Ἀγιωτάτην Μητέρα τῶν Ἐκκλησιῶν εὐλαβοῦς αὐτοῦ διαθέσεως», ὡς ἀναφέρεται ἐν τῷ πρὸς αὐτὸν σταλῆντι ὑπὸ τοῦ Μακ. Πατριάρχου «ἐπιβραβευτηρίῳ Γράμματι».

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

*Έχοντες ὑπ' ὄψιν τὸ ἄρθρον 63 παράγραφος 1 καὶ 2 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν θέσιν τοῦ Ἱεροδιακόνου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Δημητρίου Παραβόλας, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα Πιστοποιητικά, καθ' ὅσον μετὰ ταῦτα θέλομεν προβῆ εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 24 Ὀκτωβρίου 1959

† Ὁ Αἰτωλίας Ἱερόθεος

*Έχοντες ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποιοιήθη καὶ διὰ τῶν μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς Ἐφημεριακῆς θέσεως τοῦ ἐν Καινουρίῳ Τριχωνίδος Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικόλαος, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα Πιστοποιητικά.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 24 Ὀκτωβρίου 1959

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Ἱερόθεος

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Βεροῖας καὶ Ναούσης ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

† Ὁ Πατρῶν ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδ. Σπεράντσα, Εὐσίωνοι διαπιστώσεις.

Ἰωάννου Καμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἐκ τῆς Ἐκκλησιολογίας τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου (Ε').

Βασ. Ἰωαννίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τὸ ἐν Ρόδῳ Συνέδριον τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (19 - 28 Αὐγούστου 1959).

Θεοφ. Ἐπισκόπου Θαυμακοῦ Χρυσοστόμου, Περὶ νεωκόρων (συνέχεια).

Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχαΐας Παντελεήμονος, Οἱ αἱρετικοὶ Εὐαγγελικοὶ (Ἀνταπάντησις εἰς τὸν πάστορα κ. Μ. Κυριακάκη).

Παρατηρήσεων Στήλη.

Ἐκκλησιαστικά Χρονικά.

Προκηρῦξεις ἐκλογῆς ἱερέων.

Ἐκ τοῦ Τυπογραφεῖου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἐν Ἀθήναις, Ἰαοῖου 1.